

คู่มือสมาธิ

พระธรรมเทศนาย่อ ของ
พระมงคลเทพมุนี (สด จันทสโร)
หลวงพ่อดาวดึงส์ ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย
เรียบเรียงโดย น.ส.ฉลวย สมบัติสุข

ขอกราบขอบพระคุณ

พระมหาเถรานุเถระ เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกรูป

ที่ได้มาร่วมเป็นเกียรติ และเป็นเนื่อนานุญ

ในพิธีจุดไฟแก้วสลายร่าง

คุณยายอาจารย์ มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง

ผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกาย

คำนำ

การทำนิพพานให้แจ้ง เป็นเป้าหมายสูงสุดของทุกชีวิต และเป็นวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการบวชเป็นพระภิกษุสามเณรในบวรพุทธศาสนา ดังถ้อยคำที่เปล่งประกาศท่ามกลางสงฆ์ต่อหน้าพระอุปัชฌาย์ ในวันบวชว่า

**สพพทุกขนิสรณนิพพานสัจฉิกรณตถาย
(บวช) เพื่อสลัดออกจากทุกข์ทั้งปวง
และเพื่อทำพระนิพพานให้แจ้ง**

ด้วยเหตุนี้ พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จึงใช้เวลาทั้งชีวิตของท่าน ทุ่มเทศศึกษาและปฏิบัติธรรมโดยไม่เห็นแก่ชีวิตและความเหนื่อยยากใด ๆ อีกทั้งยังสั่งสอนอบรมพระภิกษุ สามเณรตลอดจนอุบาสก อุบาสิกาทั้งหลาย ในการปฏิบัติธรรมเพื่อทำพระนิพพานให้แจ้งตามไปด้วย

และในปีพุทธศักราช ๒๕๙๒ ท่านได้มอบหมายศิษย์ใน ฝ่ายปฏิบัติธรรมท่านหนึ่ง คือ คุณครูฉนวน สมบัติสุข ให้เรียบ เรียงหลักการปฏิบัติธรรมเพื่อทำพระนิพพานให้แจ้งไว้ ในชื่อ **“คู่มือสมาธิ”** ด้วยความมุ่งหมายว่า เป็นเรื่องสำหรับผู้เป็นสมาธิ หรือ เจ้าอาวาส ผู้ปกครองวัดต่าง ๆ ควรรู้และปฏิบัติให้ได้จริง และ เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติสำหรับญาติโยมสาธุชนผู้มุ่งปฏิบัติ ธรรมเพื่อทำพระนิพพานให้แจ้งต่อไป

คุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง ผู้ให้ กำเนิดวัดพระธรรมกาย เป็นศิษย์เอกท่านหนึ่งของพระเดช พระคุณหลวงพ่อดอกน้ำ ในฝ่ายธรรมปฏิบัติ ท่านปฏิบัติธรรม ได้เชี่ยวชาญยิ่ง จนได้รับคำชมเชยจากหลวงพ่อดอกน้ำว่า **“หนึ่งไม่มีสอง”** แม้ท่านไม่ได้ศึกษาธรรมภาคปริยัติ แต่ความ แม่นยำในญาณทัสสนะอันเกิดจากการปฏิบัติธรรมทำให้ท่าน ตอบปัญหาธรรมต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างชัด แม้แต่ผู้ที่ศึกษามา มาก เมื่อติดขัดปัญหาเกี่ยวกับธรรมปฏิบัติอันลึกซึ้ง ก็มักมา สอบถามจากคุณยาย และต่างได้รับคำตอบที่แจ่มแจ้งกลับไป

ทุกครั้ง ซึ่งหลักปฏิบัติที่คุณยายได้รับการอบรมมาจากพระเดชพระคุณหลวงพ่อดาวพุกน้ำ ก็เป็นเช่นเดียวกันกับหลักการปฏิบัติธรรมในหนังสือ **“คู่มือสมาธิ”** เล่มนี้นั่นเอง

ในวาระสำคัญที่มี **พิธีจุดไฟแก้ว สลายร่างคุณยายอาจารย์ มหรรตานุบาลิกาจันทร์ ขนนกยูง** ผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกาย คณะกรรมการจัดงานจึงนำหลักธรรมปฏิบัติอันได้ชื่อว่า **“คู่มือสมาธิ”** มาจัดพิมพ์ถวายเป็นธรรมบรรณาการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบสานมโนปณิธานของพระเดชพระคุณหลวงพ่อดาวพุกน้ำผู้เป็นมหาปูชนียาจารย์ ในการเผยแผ่ความรู้อันสำคัญยิ่งนี้ให้กว้างขวางออกไป และเพื่อเป็นการบูชาพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงชี้ทางแห่งมรรคผล ตลอดจนพระเดชพระคุณหลวงพ่อดาวพุกน้ำ และคุณยายอาจารย์ ผู้มีพระคุณอย่างสูงที่สุดอีกด้วย

หลักธรรมปฏิบัติที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อดาวพุกน้ำ สอนนี้ เป็นหลักการที่มีทั้งสมถะและวิปัสสนาพร้อมอยู่ในตัว โดยในทางสมถภาวนานั้น เริ่มต้นด้วยการกำหนดบริกรรมนิมิต

เป็นดวงกลมใสสว่าง จัดเป็นอาโลกกลินซึ่งเหมาะสมกับคนทุก
จริตอัธยาศัย พร้อมกับปริกรรมภาวนาว่า “ลัมมาอะระหัง” ซึ่ง
จัดเป็นพุทธานุสสติ ส่วนในทางวิปัสสนานั้น เริ่มต้นเมื่อผู้เจริญ
ภาวนาสามารถทำใจหยุดนิ่ง ละเอียดประเด็นไปตามลำดับจน
ได้เข้าถึง**ธรรมกาย** อันเป็นกายตรัสรู้ธรรมที่มีอยู่ในตัวของเราทุก
คน แล้วจึงอาศัยธรรมกายซึ่งมีพร้อมทั้งธรรมจักขุและญาณ
ทัสสนะ พิจารณาอริยสัจ ๔ ในเบญจขันธ์ จนสามารถกำจัด
กิเลสได้เด็ดขาดเป็นลำดับไป

อย่างไรก็ดี หลักการปฏิบัติธรรมที่ปรากฏอยู่ใน “คู่มือ
สมาธการ” เล่มนี้ เป็นสาระที่ท่านเรียบเรียงไว้เพียงโดยย่อเท่านั้น
แต่สิ่งที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อดำปากน้ำท่านค้นพบ อันเป็น
ของจริงและเป็นแก่นแท้ของทุกชีวิตนั้น ยังมีอยู่อีกมากมาย ที่
ทำให้รู้ว่ามีมนุษย์มิได้มีเพียงกายภายนอกที่สิ้นสุดที่เชิงตะกอน
ดังที่เรามองเห็นกันอยู่เท่านั้น หากยังมีกายภายใน หรือชีวิตภายใน
ที่มีความละเอียดอ่อน สะอาด บริสุทธิ์ และบริบูรณ์ด้วยคุณธรรม
ยิ่ง ๆ ขึ้นไปตามลำดับ ซึ่งจะรู้เห็นและเข้าไปถึงได้ด้วย การ

ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ความรู้เหล่านี้เป็นความรู้ที่ยิ่งใหญ่ และน่าศึกษา เพราะเมื่อศึกษาและปฏิบัติจนเข้าถึงแล้ว ทำให้มีคุณธรรมสูงขึ้น มีความสุขมากขึ้น และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือ เมื่อศึกษาถึงที่สุดแล้วยอมทำให้พ้นจากวัฏฏทุกข์ได้จริง

โดยเหตุที่ธรรมในพระพุทธศาสนานี้เป็นสิ่งละเอียดลึกซึ้ง ไม่อาจหยั่งถึงได้ด้วยการตรึกนึกคิดหรือวิเคราะห์วิจารณ์ใด ๆ จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้เริ่มศึกษาอาจมีความสงสัยในเบื้องต้น แต่หากได้สอบถามและเรียนรู้จากผู้ที่เข้าถึงจริง และได้ลงมือปฏิบัติอย่างถูกวิธีแล้ว ธรรมแท้ที่มีอยู่ภายในย่อมปรากฏให้เห็นจริงด้วยตนเอง จนสามารถขจัดความสงสัยออกจากใจไปได้อย่างแน่นอน

คณะกรรมการจัดงาน

พิธีจุดไฟแก้วสลายร่าง

คุณยายอาจารย์ มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง

วันอาทิตย์ที่ ๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๔๕

ยथा หเว ปาตุภวณฺติ ฐมา
อาตปิโน ฉายโต พุราหฺมณฺสฺส
อถสฺส กงฺขา วปยฺนฺติ สฺพฺพา
ยโต ปชานาติ สเหตุมฺมํ ฯ

เมื่อใดแล ธรรมทั้งหลายปรากฏแก่พราหมณ์
ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่
เมื่อนั้น ความสงสัยทั้งปวงของพราหมณ์นั้นย่อมลี้หายไป
เพราะมารู้แจ้งธรรมพร้อมทั้งเหตุ

(บาลี พุทธอุทานคาถา วินัย มหาวรรค มหาขันธกะ ๔/๑/๒)

สารบัญ

คำนำ	-----	๑
สารบัญ	-----	๓
คู่มือสมาธิ	-----	๙
เริ่มเรื่องวิธีทำสมาธิ	-----	๑๑
วิธีนั่ง	-----	๑๒
ฐานที่ตั้งจิต	-----	๑๓
ลำดับที่ ๑	วิธีทำให้เห็นธรรมกาย -----	๑๔
ลำดับที่ ๒	วิธีเข้าถึงพระธรรม -----	๒๑
ลำดับที่ ๓	วิธีเข้ามานสมาบัติเบื้องต้น -----	๒๕
	วิธีพิจารณาอริยสัจจ -----	๒๗
	วิธีเข้าถึงธรรมกายในธรรมกาย -----	๓๑
	วิธีเข้านิพพานเป็น -----	๓๓
ลำดับที่ ๔	วิธีเดินสมาบัติในกสิณเพื่อตรวจดู	
	ภพต่าง ๆ -----	๓๕

ลำดับที่ ๕	วิธีระลึกชาติ -----	๓๘
ลำดับที่ ๖	วิธีตรวจ ภพ ๓ โลกัณฑ์ นิพพาน -----	๔๐
ลำดับที่ ๗	วิธีเข้า กายสุดหยาบ กายสุดละเอียด ----	๔๒
ลำดับที่ ๘	วิธีนั่ง กายสุดหยาบ กายสุดละเอียด ----	๔๔
ลำดับที่ ๙	วิธีขยาย ดวงเห็น ดวงจำ ดวงคิด ดวงรู้-----	๔๖
ลำดับที่ ๑๐	วิธีทำอายตนะให้เป็นทิพย์ในธรรม -----	๔๘
ลำดับที่ ๑๑	วิธีตรวจ ดวงบุญ ดวงบาป ดวงไม่บุญไม่บาป-----	๕๑
ลำดับที่ ๑๒	วิธีตรวจบารมี -----	๕๔
ลำดับที่ ๑๓	วิธีเข้านิพพานเป็น นิพพานตาย -----	๕๗
ลำดับที่ ๑๔	วิธีตรวจกายสิทธิ์ในดวงแก้ว -----	๖๐
ลำดับที่ ๑๕	วิธีตรวจภาคผู้เลี้ยง -----	๖๑
นิพพาน	-----	๖๔
ประวัติย่อของพระเจ้าพรหมมุนี	-----	๗๗
ประวัติย่อของคุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง	-----	๙๕

คู่มือสมภาร

พระธรรมเทศนาย่อ

ของ พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

หลวงพ่อดาวกน้ำ ภาชีเจริญ

ผู้ค้นพบวิชาธรรมกาย

เรียบเรียงโดย น.ส.ฉลวย สมบัติสุข

แบบนั่งสมาธิ เข้าที่ท่าเพียรในการภาวนา

เริ่มเรื่อง วิธีทำสมาธิ

การทำภาวนา จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ทำจะต้องมีใจและ
อารมณ์ปลอดโปร่ง ว่างจากกิจที่จะต้องกังวลทั้งปวง เพราะถ้า
หากมีความกังวลมากนักก็อาจจะทำให้สมาธิไม่แน่วแน่ ฉะนั้น
ถ้ามีความตั้งใจว่าจะทำสมาธิแล้ว ก็พึงละความกังวลใหญ่
ทั้งปวงเสียให้สิ้น มุ่งแต่ธรรมะอย่างเดียว แม้ความรู้ในทาง
ธรรมะใด ๆ ที่ได้เล่าเรียนมาแล้ว ก็ควรพยายามปล่อยวางให้
สิ้นเสียก่อนในเวลาทำภาวนา ถ้าหากไม่ทำเช่นนั้น ก็จะเป็น
วิจิกิจฉาขึ้น ทำผู้ปฏิบัติไม่ให้เห็นธรรมได้ตามต้องการ เมื่อรู้แน่
ฉะนี้แล้ว จะได้กล่าวถึงวิธีนั่งต่อไป

วิธีนั่ง

หลังจากการสวดมนต์ไหว้พระรัตนตรัยแล้ว ฟังคัมบัลลังก์
ชัดสมาธิ เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย นิ้วชี้มือขวา
จดหัวแม่มือซ้าย หลับตาพอหนังตาติดกันตามสบาย ตั้งกายให้
ตรงจนยึดตัวไม่ได้ต่อไป ที่เรียกว่า **อุชฺฐุ กายํ ปณิธาย** ตั้งกาย
ให้ตรง **ปริมุขํ สติ อุปฏุจเปตฺวา** เข้าไปตั้งสติไว้ให้มีหน้ารอบ
ไม่เผลอ (ตรงกับพระชินาสพผู้เป็นสติวินัย) มีสติทุกเมื่อ นี่เป็น
ทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ สติไม่เผลอจากบริกรรม
ภาวนาและบริกรรมนิมิตให้ติดกัน ไม่แยกจากกัน

บริกรรมภาวนาได้แก่คำว่า “สมฺมา อรหํ” ส่วนบริกรรม
นิมิตนั้น คือกำหนดเครื่องหมายให้ใสเหมือนเพชรลูกที่เจียรระไน
แล้ว หรือดวงแก้วกลม ๆ ที่ใสบริสุทธิ์ ปราศจากฝ้าไฟหรือมลทิน
ใด ๆ ลักษณะกลมรอบตัว บริกรรมทั้งสองนี้ ฟังตริกไว้ให้ได้
อยู่เสมอในอิริยาบถทั้ง ๔ คือ นั่ง นอน ยืน เดิน ไม่ให้เผลอ
สติได้ และนี่เองเป็นของสำคัญในเรื่องที่จะทำเป็นหรือไม่เป็น

ฐานที่ตั้งจิต

ในขั้นต้นสำหรับผู้เริ่มปฏิบัติ ควรจะกำหนดรู้จักฐานที่ตั้งของดวงนิมิตเสียก่อน เพื่อจะได้รู้จักทางไปเกิดมาเกิดของตนไว้บ้าง ฐานที่ตั้งนี้แบ่งเป็น ๖ ระยะ คือ

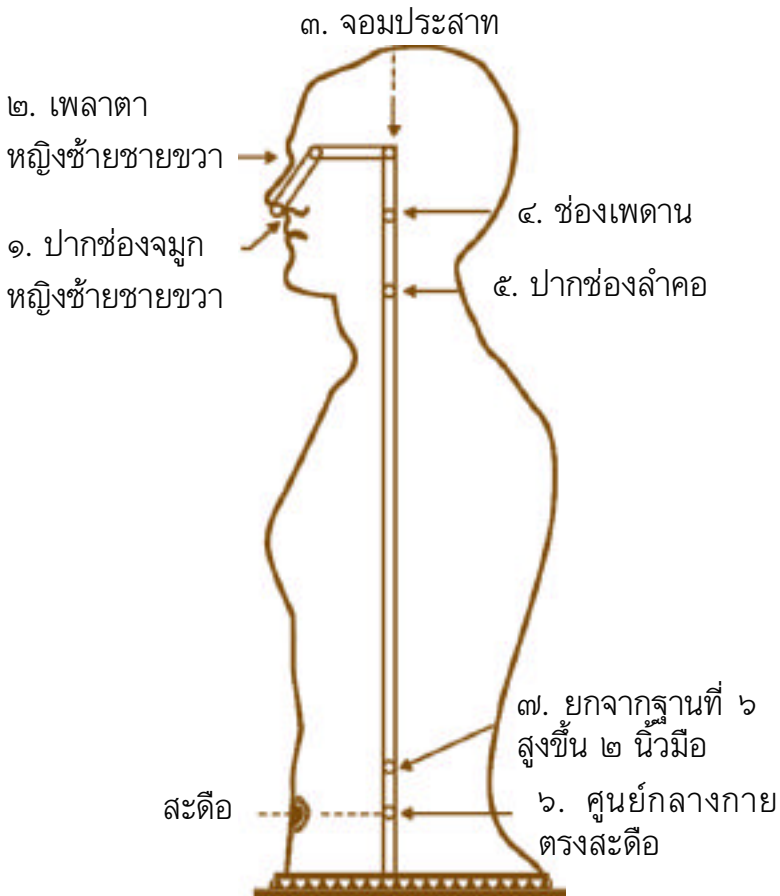
ฐานที่ ๑ ปากช่องจุมุก หึงซ้าย ชายขวา ตรงกลางพอดี ไม่ล้ำเข้าไป ไม่เหลื่อมออกมา

ฐานที่ ๒ เพลาดา หึงซ้าย ชายขวา ตรงหัวตาพอดี

ฐานที่ ๓ กลางก๊กศิระะ ตรงกับจอมประสาท ได้ระดับตา แต่อยู่ภายในตรงศูนย์กลาง คือจากตั้งจุมุกตรงเข้าไปจดท้ายทอย จากเหนือหูซ้ายตรงไปเหนือหูขวา ตรงกลางที่เส้นทั้งสองตัดกันนั่นเอง เป็นฐานที่ ๓

ฐานที่ ๔ ปากช่องเพดาน ไม่ให้ล้ำเหลื่อม เหนือลิ้นไก่ ตรงที่รับประทานอาหารสำคัญ

ฐานที่ ๕ ปากช่องคอเหนือลูกกระเดือก อยู่ตรงกลางทีเดียว

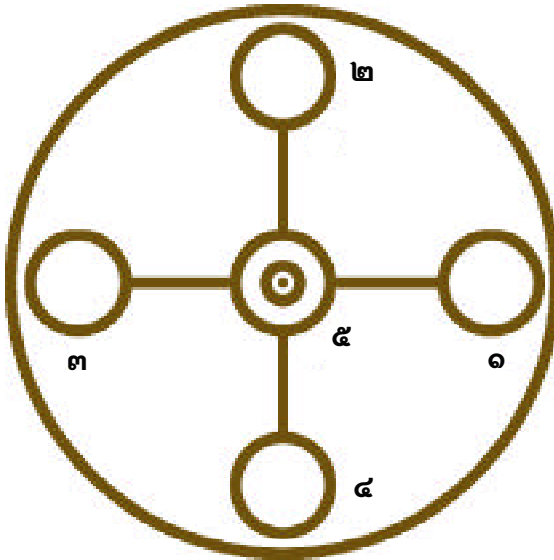
ภาพ - แสดงที่ตั้งของดวงนิมิต จากฐานที่ ๑ ถึงที่ ๗

ฐานที่ ๖ สุดลมหายใจเข้าออกคือกลางตัว ตรงกับ
สะดือ แต่อยู่ภายใน

ฐานที่ ๗ ถอยหลังกลับขึ้นมาเหนือสะดือประมาณ ๒
นิ้ว ในกลางตัว

กำหนดดวงนิมิตเครื่องหมายไปหยุดอยู่ตามฐานนั้น ๆ
พร้อมกับภาวนาในใจว่า “สมมา อรห” ๓ ครั้ง แล้วจึงเลื่อน
ดวงนิมิตนั้นต่อไป

๑. ด้านขวา	ธาตุดิน
๒. ด้านหน้า	ธาตุน้ำ
๓. ด้านซ้าย	ธาตุลม
๔. ด้านหลัง	ธาตุไฟ
๕. ด้านกลาง	อากาศธาตุ

ลักษณะของฐานที่ ๗

สำหรับฐานที่ ๓ เวลาที่จะเลื่อนดวงนิมิตต่อไป ต้องเหลือบตากลับเข้าข้างในคล้าย ๆ กับคนนอนกำลังจะหลับแต่แล้วก็ปล่อยให้เป็นไปตามปกติ ทั้งนี้เพื่อจะให้เห็น ความจำ ความคิด ความรู้กลับเข้าข้างใน เพราะจะต้องดูด้วยตาละเอียดต่อไป

เมื่อเลื่อนดวงนิมิตลงไปจนถึงฐานที่ ๗ แล้ว ในฐานที่ ๗ นั้น มีศูนย์อยู่ ๕ ศูนย์ คือ ศูนย์กลาง หน้า ขวา หลัง ซ้าย ศูนย์หน้าเป็นธาตุน้ำ ขวาธาตุดิน หลังธาตุไฟ ซ้ายธาตุลม ศูนย์กลางอากาศธาตุ ตรงกลางอากาศธาตุได้แก่วิญญาณธาตุธาตุเหล่านี้เอง ที่ประชุมกันเป็นกายมนุษย์ขึ้น และศูนย์กลางกายนี้ ก็คือศูนย์กำเนิดของกายมนุษย์นั่นเอง ถ้าหากรู้จักทางคือฐานที่ตั้งเหล่านี้แล้ว ในการทำคราวหลัง ๆ จะเอาใจไปจดที่กำเนิดของกายมนุษย์เลยทีเดียวก็น่าได้

ลำดับที่ ๑

วิธีทำให้เห็นธรรมกาย

ทำใจให้หยุดให้นิ่งอยู่ในกลางศูนย์กำเนิดของกายมนุษย์ ศูนย์นี้เป็นที่ไปเกิดมาเกิดของสัตว์ อยู่ตรงศูนย์กลางกายพอดี ที่ตรงนั้นใจของกুমารที่เกิดในท้องจดยู่เสมอจึงไม่ต้องหายใจ เพราะถูกส่วนทางมาเกิดไปเกิด ใจหยุดตรงนั้นเหมือนกันทุกคน ถ้าหยุดไม่ถูกส่วนเช่นนั้น ก็ไม่ถูกทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์

เมื่อทำใจให้หยุดนิ่งอยู่ตรงนั้นได้ถูกส่วนแล้ว จะเห็น ดวงปฐมมรรค ซึ่งเรียกว่า ธรรมานุปัตสสนาสติปฏิฐาน เพราะเป็นดวงธรรมที่ทำให้บังเกิดเป็นกายขึ้น ขนาดของดวงที่ปรากฏนั้น อย่างเล็กที่สุดก็เท่ากับดวงดาว อย่างโตที่สุดขนาดเท่าพระอาทิตย์หรือพระจันทร์ ล้วนฐานกลมรอบตัวใสบริสุทธิ์ ยิ่งนัก

เมื่อเห็นชัดเจนดีแล้ว ก็ทำใจให้นิ่งลงไปกลางดวงใส่นั้น

พอถูกส่วนเข้าก็จะเห็นกายทิพย์ ปรากฏขึ้นจากกลางว่างของ
ดวงไฟที่เห็นแล้วนั้น

ต่อไปทำให้หยุดให้นิ่งอยู่ในศูนย์กำเนิดของกายทิพย์
พอถูกส่วนดีแล้วจะเกิดดวงธรรม (คือดวงกลมใสนั่นเอง) ดวง
นี้คือดวงทุติยมรรค เมื่อดวงนี้ขยายส่วนโตและเห็นชัดเจนดีแล้ว
ก็ทำให้หนึ่งลงไปกลางดวงใส่นั้น พอถูกส่วนเข้าก็จะเห็นกาย
รูปพรหม ปรากฏขึ้นกลางเหตุว่างของดวงทุติยมรรคนั้น

ต่อไปทำให้หยุดให้นิ่งอยู่ในศูนย์กำเนิดของกายรูป
พรหม พอถูกส่วนดีแล้วจะเกิดดวงธรรมขึ้นกลางศูนย์กำเนิด
ของกายรูปพรหมนั้น ดวงนั้นคือ ดวงตติยมรรค

เมื่อขยายส่วนโตขึ้นและชัดเจนดีแล้ว ก็ทำให้หนึ่งลงไป
กลางดวงใส่นั่นอีก พอถูกส่วนเข้าก็จะเห็นกายอรูปรูปพรหม
ปรากฏขึ้นในกลางเหตุว่างของดวงตติยมรรคนั้น

แล้วทำให้หยุดให้นิ่งอยู่ในศูนย์กำเนิดของกายอรูปรูป
พรหม พอถูกส่วนดีแล้วจะเกิดดวงธรรมขึ้นกลางศูนย์กำเนิด
ของกายอรูปรูปพรหมนั้น ดวงนี้คือดวงจตุตถมรรค

เมื่อขยายส่วนโตขึ้นและชัดเจนดีแล้ว ก็ทำใจให้นิ่งลงไป
ไปกลางดวงใส่นั้นอีก พอถูกส่วนก็จะเห็นกายธรรมกาย ปรากฏ
ขึ้นในกลางเหตุว่างของดวงจตุตถมรรคนั้น

ลำดับที่ ๒

วิธีเข้าถึงพระธรรม

หยุดนิ่งอยู่ที่ศูนย์กลางกายธรรม ใช้ตาธรรมกายดูดวง
ศีล ซึ่งอยู่ในศูนย์กลางของธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงศีล
นี้มีลักษณะกลมรอบตัว ไสบริสุทธ์ยิ่งนัก มีขนาดเท่าฟอง
ไข่แดงของไก่ นี่เป็นดวงศีลของมนุษย์

ดวงสมาธิซ้อนอยู่ในกลางดวงศีล มีลักษณะกลมรอบ
ตัว ไสแบบเดียวกันกับดวงศีล มีขนาดเท่ากัน

ดวงปัญญาซ้อนอยู่ในกลางดวงสมาธิ กลมรอบตัว
ใสสะอาดมีขนาดเท่ากัน

ดวงวิมุตติซ้อนอยู่ในกลางดวงปัญญา กลมรอบตัว
ใสสะอาดมีขนาดเท่ากัน

ดวงวิมุตติญาณทัสสนะซ้อนอยู่ในกลางดวงวิมุตติ
กลมรอบตัว ไสสะอาดมีขนาดเท่ากัน

เหล่านี้เป็น ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณ
ทัสสนะ ของมนุษย์ ที่ว่ามานี้เป็นอย่างเล็ก อย่างโตขนาดเท่า
ดวงจันทร์

แล้วหยุดนิ่งต่อไปในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ
ของมนุษย์นั้น ก็จะได้เห็นกายทิพย์ กลางกายทิพย์มีดวงธรรมที่
ทำให้เป็นกายทิพย์ ดวงธรรมนี้มีลักษณะกลมรอบตัวใสบริสุทธิ์
ขนาดเล็กเท่าฟองไข่แดงของไก่ ขนาดโตเท่าดวงพระจันทร์ กลาง
ดวงธรรมนั้นมีดวงศีลซ่อนอยู่ กลางดวงศีลมีดวงสมาธิ กลาง
ดวงสมาธิมีดวงปัญญา กลางดวงปัญญามีดวงวิมุตติ กลางดวง
วิมุตติมีดวงวิมุตติญาณทัสสนะ

ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะของ
กายทิพย์นี้ ก็มีขนาดเท่ากันกับของกายมนุษย์ ต่างกันแต่ของ
กายทิพย์นี้ใสกว่า ละเอียดกว่าของกายมนุษย์

แล้วนิ่งลงไปในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะของ
กายทิพย์นั้น จะเห็นกายรูปพรหม กลางกายมีดวงธรรมที่ทำให้
เป็นกายรูปพรหม กลางดวงธรรมมีดวงศีล กลางดวงศีลมีดวง

สมาธิ กลางดวงสมาธิมีดวงปัญญา กลางดวงปัญญามีดวงวิมุตติ กลางดวงวิมุตติมีดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เหล่านี้คือ ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ของกายรูปพรหม มีลักษณะกลมรอบตัว ขนาดเท่า ๆ กันกับของกายมนุษย์และ กายทิพย์ แต่มีความใสความละเอียดยิ่งกว่า

แล้วนั่งลงไปในกลุ่มดวงวิมุตติญาณทัสสนะของกายรูปพรหมนั้น จะเห็นกายอรูปพรหม กลางกายมีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม กลางดวงธรรมมีดวงศีล กลางดวงศีลมีดวงสมาธิ กลางดวงสมาธิมีดวงปัญญา กลางดวงปัญญามีดวงวิมุตติ กลางดวงวิมุตติมีดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เหล่านี้คือ ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะของกายอรูปพรหม มีลักษณะกลมรอบตัวขนาดเท่า ๆ กันกับของกายรูปพรหม แต่มีความใสความละเอียดมากกว่า

แล้วนั่งลงไปในกลุ่มดวงวิมุตติญาณทัสสนะของกายอรูปพรหมนั้น จะเห็นกายธรรม กลางกายมีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม กลางดวงธรรมมีดวงศีล กลางดวงศีลมีดวงสมาธิ

กลางดวงสมาธิมีดวงปัญญา กลางดวงปัญญามีดวงวิมุตติ
กลางดวงวิมุตติมีดวงวิมุตติญาณทัสสนะ เหล่านี้คือ ดวงศีล สมาธิ
ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะของกายธรรม มีลักษณะกลม
รอบตัว แต่ว่ามีขนาดวัดเส้นผ่าศูนย์กลางเท่าหน้าตักของ
ธรรมกาย ไม่มีเล็กมีโต มีหน้าตักของธรรมกายเป็นเครื่องวัด
ด้วยเส้นผ่าศูนย์กลาง ความใสบริสุทธิ์นั้นยิ่งกว่ากายที่กล่าวมา
แล้วมากมายหลายเท่า ไสจนกระทั่งมีรัศมีปรากฏ

ลำดับที่ ๓

วิธีเข้าฌานสมาบัติเบื้องต้น

ดูดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ที่ศูนย์กลางกายมนุษย์ ให้เห็นเป็นดวงใส แล้วขยายให้กว้างออกไป วัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๒ วา หนา ๑ คืบ วัดโดยรอบ ๖ วา ล้วนกลม (ไม่ใช่กลมรอบตัวเป็นดวง) ใสเหมือนกระจกส่องหน้า นี่เป็นปฐมฌาน แล้วกายธรรมนั่งบนนั้น ดังนี้เรียกว่า กายธรรมเข้าปฐมฌาน

แล้วเอาตาธรรมกายที่นั่งบนฌานนั้น เพ่งดูดวงธรรมที่ศูนย์กลางกายทิพย์ให้เห็นเป็นดวงใส แล้วขยายส่วนเท่ากันนั้น นี่เป็นทุติยฌาน ธรรมกายน้อมเข้าทุติยฌานนั้นแล้ว ปฐมฌานก็หายไป ทุติยฌานก็มาแทนที่ ธรรมกายนั่งบนนั้น นี้ชื่อว่า ธรรมกายเข้าทุติยฌาน

แล้วเอาตาธรรมกายที่นั่งบนฌานนั้น เพ่งดูดวงธรรมที่ศูนย์กลางกายรูปพรหมเห็นเป็นดวงใส แล้วขยายส่วนเท่ากันนั้น นี่เป็นตติยฌาน ธรรมกายน้อมเข้าตติยฌานนั้นแล้ว ทุติยฌาน

ก็หายไป ตติยฌานมาแทนที่ ธรรมกายนั่งบนนั้น นี้ชื่อว่า ธรรมกายเข้าตติยฌาน

แล้วเอาตาธรรมกายที่ นั่งบนฌานนั้นเพ่งดูดวงธรรมที่ ศูนย์กลางกายอรูปรพรม เห็นเป็นดวงใส แล้วขยายส่วน เท่ากันนั้น นี่เป็นจตุตถฌาน ธรรมกายน้อมเข้าจตุตถฌานนั้นแล้ว ตติยฌานก็หายไป จตุตถฌานมาแทนที่ ธรรมกายนั่งบนนั้น ดังนี้ชื่อว่า ธรรมกายเข้าจตุตถฌาน (เหล่านี้เป็นรูปฌาน)

ต่อจากนี้ไป ให้ใจธรรมกายน้อมไปในเหตุว่างของ ปฐมฌาน เห็นเป็นดวงใสเท่าจตุตถฌาน ธรรมกายก็นั่งบนดวง นั้น เมื่อธรรมกายนั่งอยู่บนอากาศาณัญญายตนะฌานดังนี้แล้ว ใจธรรมกายน้อมไปในรู้ ในเหตุว่างของทุติยฌาน อากาศาณัญญายตนะฌานก็จางหายไป เกิดวิญญาณ์ญายตนะฌาน (ใสยิ่ง กว่านั้น) ธรรมกายนั่งอยู่บนวิญญาณ์ญายตนะฌานนั้น ใจ ธรรมกายน้อมไปในที่รู้ละเอียดในเหตุว่างของตติยฌาน วิญญาณ์ญายตนะฌานก็จางหายไป เกิดอากิญัจญายตนะ ฌาน (ใสยิ่งขึ้นไปอีก) ธรรมกายนั่งอยู่บนอากิญัจญายตนะฌาน

นั้น ใจธรรมกายน้อมไปในรู้ก็ใช้ไม่รู้ก็ใช้ ในเหตุว่างของจุดตกถมาน อากิญจัญญายตนะมานก็จางหายไป เกิดเนวสัญญานาสัญญายตนะมานแทนที่ รู้สึกละเอียดจริงประณีตจริง ธรรมกาย นั่งอยู่บนเนวสัญญานาสัญญายตนะมานนั้น (นี่เป็นส่วนอรูปรมาณ) เหล่านี้เรียกว่าเข้าถมาน ๑ ถึง ๘ โดยอนุโลม แล้วย้อนกลับ จับ แต่ถมานที่ ๘ นั้น ถอยลงมาหาถมานที่ ๗, ๖, ๕, ๔, ๓, ๒, ๑ เรียกว่าปฏิโลม

วิธีพิจารณาอริยสัจ

ดูอริยสัจของกายมนุษย์ให้เห็นจริงว่า ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ของมนุษย์เป็นทุกข์

สิ่งที่เรียกว่าเป็นความเกิดนั้น มีลักษณะเป็นดวงกลมใส ขนาดเล็กเท่าเมล็ดโพธิ์ ขนาดโตเท่าดวงพระจันทร์ สีขาวใส บริสุทธิ์ ดวงเกิดนี้จะเริ่มมาจตุศุนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็น กายมนุษย์ ในเวลาที่กายมนุษย์มีอายุครบ ๑๔ ปี ดวงนี้เองเป็น

ดวงเริ่มเกิดของมนุษย์ทุกคน ถ้าดวงนี้ไม่มาจดกลางดวงธรรมของมนุษย์ กายมนุษย์ก็จะมาเกิดไม่ได้ เมื่อกายธรรมดูความเกิดดูเหตุที่จะทำให้เกิดขึ้นตลอดแล้ว ก็ดูความแก่ต่อไป

ความแก่นี้ซ่อนอยู่ในกลางดวงของความเกิด เป็นดวงกลม ขนาดโตเท่าดวงพระจันทร์ ขนาดเล็กก็เท่าฟองไข่แดงของไก่ สีดำเป็นนิลแต่ไม่ใส เวลาที่ดวงแก่นี้ยิ่งเล็กก็เป็นเวลาที่เริ่มแก่ ถ้าดวงแก่นี้ยิ่งโตขึ้นกายก็ยิ่งแก่เข้าทุกที ดวงแก่นี้เองที่เป็นเหตุให้ร่างกายทรุดโทรม เมื่อแก่มากขึ้นแล้วก็ต้องมีเจ็บ เพราะดวงเจ็บซ่อนอยู่ในกลางดวงแก่นั่นเอง เป็นดวงกลม ขนาดเท่า ๆ กับดวงเกิด ดวงแก่ สีดำเข้มยิ่งกว่าดวงแก่

ขณะเมื่อดวงเจ็บนี้มาจดเข้าในศูนย์กลางดวงแก่เข้าเวลาใด กายมนุษย์ก็ต้องเจ็บทันที เมื่อดวงเจ็บนี้มาจดหนักเข้าดวงตายก็ซ่อนเข้าอยู่กลางดวงเจ็บ เป็นดวงกลมขนาดเล็กโตเท่า ๆ กับดวงเจ็บ แต่มีสีดำใสประดุจนิลทีเดียว เมื่อดวงนี้เข้ามาจดกลางดวงเจ็บแล้ว จดตรงหัวต่อของกายมนุษย์กับกายทิพย์พอมาจดเข้าเท่านั้น หัวต่อของมนุษย์กับทิพย์ก็ขาดจากกัน เมื่อ

กายมนุษย์ไม่เนืองกับกายทิพย์ได้แล้ว กายมนุษย์ก็ต้องตายทันที

เมื่อเห็นด้วยตาธรรมกาย และรู้ด้วยญาณของธรรมกายว่า ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย นี้ไม่เที่ยง ไม่แน่นอนจริงแล้ว รู้เห็นตามจริงเช่นนี้ ชื่อว่า **สัจจญาณ**

เมื่อตาธรรมกายเห็นว่า ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย นี้เป็นทุกข์จริง เป็นสิ่งสมควรรู้ ชื่อว่าบรรลุ**กัจจญาณ**

และความทุกข์ทั้งหมดเหล่านี้ เราก็ได้พิจารณาเห็นชัดแจ้งรู้ชัดเจนมาแล้ว ชื่อว่าบรรลุ**กตญาณ** เช่นนี้ เรียกว่าพิจารณาทุกข์ลัจจ์ ซึ่งเป็นไปในญาณ ๓

ส่วนดวงสมุททัยนั้นมีอยู่ ๓ ดวง อยู่ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ขนาดโตเท่าดวงพระจันทร์ และขนาดเล็กเท่าเมล็ดโพธิ์ เหมือนกันทั้งหมด ซ้อนกันอยู่ สำหรับดวงข้างนอกมีสีดำเข้ม แต่อีก ๒ ดวงนั้น ก็ยังมีความละเอียดและความดำมากกว่ากันเข้าไปเป็นชั้น ๆ เมื่อเห็นด้วยตาและรู้ด้วยญาณของธรรมกายเช่นนี้ รู้ว่าเพราะสมุททัยนี้จึงทำให้ทุกข์

เกิดเป็นของจริง เช่นนี้ เรียกว่าลัจจญาณ เมื่อรู้แล้วพากเพียร
ละ เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งควรละเช่นนี้ เรียกว่ากัจจญาณ เมื่อละ
สมุทัยได้ขาดแล้ว ชื่อว่ากตญาณ เช่นนี้เรียกว่า พิจารณาสมุทัย
ซึ่งเป็นไปในญาณ ๓

เมื่อมีสมุทัยเกิดขึ้นแล้ว ก็ต้องดูให้รู้ถึงวิดับเหตุแห่ง
ทุกข์อันนี้ให้ได้ตลอด ที่เรียกว่านิโรธ นิโรธนี้เป็นดวงกลมใสอยู่
ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ขนาดวัดตัดกลาง
๕ วา ขณะเมื่อมีนิโรธแล้ว สมุทัยย่อมหดไป เหมือนรัศมีของ
พระอาทิตย์ที่ขจัดความมืดให้หายไปฉะนั้น เมื่อเห็นด้วยตาและ
รู้ด้วยญาณธรรมกายว่า ความดับไปแห่งสมุทัยเป็นนิโรธจริง
ชื่อว่าลัจจญาณ และนิโรธนี้เป็นสิ่งควรทำให้แจ้ง ชื่อว่าเป็น
กัจจญาณ เมื่อรู้เห็นตลอดแล้ว ชื่อว่าทำให้แจ้งซึ่งนิโรธแล้ว
จัดเป็นกตญาณ เช่นนี้เรียกว่าได้พิจารณาซึ่งนิโรธ อันเป็นไปใน
ญาณ ๓

เมื่อทำนิโรธความดับให้แจ้งได้แล้ว ก็จะพึงทำมรรคให้
เกิดขึ้น มรรคนี้ก็คือ ดวงศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งอยู่ในศูนย์กลาง

ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั่นเอง มีลักษณะกลมใสบริสุทธิ์ ยิ่งนัก ขนาดเท่ากับกับหน้าตักของธรรมกาย เมื่อได้เห็นด้วยตาได้รู้ด้วยญาณของธรรมกายแน่ชัดแล้ว รู้แน่ว่าสิ่งนี้เป็นมรรคจริง ชื่อว่าเป็นลัจฉญาณ เมื่อมรรคนี้เป็นของจริง ก็เป็นทางควรดำเนินให้เจริญขึ้น ชื่อว่าเป็นกิจจญาณ เมื่อได้รู้เห็นตลอดด้วยตาและญาณของธรรมกายถึงมรรคนี้ว่า ได้ดำเนินให้เจริญขึ้นแล้วนี่ชื่อว่าเป็นกตญาณ เช่นนี้ชื่อว่าได้เห็นมรรคพร้อมทั้งรู้เป็นไปในญาณ ๓ ฉะนี้

วิธีเข้าถึงธรรมกายในธรรมกาย

เห็นอริยสัจจเหล่านี้พร้อมกับเดินสมาบัติ เมื่อถูกส่วนเข้าธรรมกายก็ตกสูญเป็นดวงใส วัดผ่าศูนย์กลาง ๕ วา ในไม่ช้าสูญนั้นก็กลับเป็นธรรมกายหน้าตักกว้าง ๕ วา สูง ๕ วา เกศดอกบัวตูม นี้เป็นพระโสดา แล้วธรรมกายพระโสดานั้นเข้ามานดูอริยสัจจของกายทิพย์ให้เห็นจริงในทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทำนองเดียวกับที่กล่าวมาแล้ว

เมื่อถูกส่วนเข้า ธรรมกายพระโสดาก็ตกสู่ญเป็นดวงใส
วัดผ่าศูนย์กลางได้ ๑๐ วา ในไม่ช้าสู่ญนั้นก็กลับเป็นธรรมกาย
หน้าตักกว้าง ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกศดอกบัวตูม นี้เป็นพระสภิ-
ทาคามี แล้วธรรมกายพระสภิทาคามีนั้นเข้ามาน ดูอริยสังข์
ของกายรูปพรหมให้เห็นจริงในทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

เมื่อถูกส่วนเข้า ธรรมกายพระสภิทาคามีก็ตกสู่ญเป็น
ดวงใส วัดผ่าศูนย์กลางได้ ๑๕ วา ในไม่ช้าสู่ญนั้นก็กลับเป็น
ธรรมกาย หน้าตักกว้าง ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกศดอกบัวตูม นี้
เป็นพระอนาคามี แล้วธรรมกายพระอนาคามีนั้นเข้ามานดู
อริยสังข์ของกายรูปพรหมให้เห็นจริงในทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

เมื่อถูกส่วนเข้า ธรรมกายพระอนาคามีก็ตกสู่ญเป็น
ดวงใส วัดผ่าศูนย์กลางได้ ๒๐ วา ในไม่ช้าสู่ญนั้นก็กลับเป็น
ธรรมกาย หน้าตักกว้าง ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกศดอกบัวตูม นี้
เป็นพระอรหัตต์แล้ว

วิธีเข้านิพพานเป็น

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายของพระโสดาเป็น
ปฐมฌาน (แบบเดียวกับที่เคยทำมาแล้วในการทำฌาน) ธรรม
ที่ทำให้เป็นธรรมกายของพระสกิทาคามีเป็นทุติยฌาน ธรรมที่
ทำให้เป็นธรรมกายของพระอนาคามีเป็นตติยฌาน ธรรมที่
ทำให้เป็นธรรมกายของพระอรหัตต์เป็นจตุตถฌาน ว่างของ
ปฐมฌานประกอบเป็นอากาสนัญญายตนะฌาน รู้ในว่างของ
ทุติยฌานเป็นวิญญานัญญายตนะฌาน รู้ที่ละเอียดในเหตุว่าง
ของตติยฌานเป็นอากิญจัญญายตนะฌาน รู้ก็ใช่ไม่รู้ก็ใช่ใน
เหตุว่างของจตุตถฌานเป็นเนวลัญญานาลัญญายตนะฌาน
เข้าสมาบัติทั้ง ๘ นี้โดยอนุโลม ปฏิโลมจนครบ ๗ เทียบ ธรรม-
กายกัตกสุญเข้านิพพานของกายมนุษย์

เดินสมาบัติในนิพพานของกายมนุษย์ครบ ๗ เทียบ
กายธรรมกัตกสุญเข้านิพพานของกายทิพย์

เดินสมาบัติในนิพพานของกายทิพย์ครบ ๗ เทียบ กาย
ธรรมกัตกสุญเข้านิพพานของกายรูปพรหม

เดินสมาบัติในนิพพานของกายรูปพรหมครบ ๗ เทียว
กายธรรมก็ตกสูญเข้านิพพานของกายอรูปพรหม

เดินสมาบัติในนิพพานของกายอรูปพรหมครบ ๗ เทียว
กายธรรมก็ตกสูญเข้านิพพานของกายธรรมเลยที่เดียว

เวลาจะออกจากนิพพานของกายธรรม ก็ต้องเดิน
สมาบัติอีก ๗ เทียว ตกสูญกลับออกมาถึงนิพพานของกาย
อรูปพรหม แล้วเดินสมาบัติอีก ๗ เทียว ตกสูญกลับออกมาถึง
นิพพานของกายรูปพรหม แล้วเดินสมาบัติอีก ๗ เทียว ตกสูญ
กลับออกมาถึงนิพพานของกายทิพย์ เดินสมาบัติอีก ๗ เทียว
ตกสูญกลับออกมาถึงนิพพานของกายมนุษย์ เดินแบบเดียวกับ
เวลาเข้าไป

(สำหรับภวนั้น ขนาดที่กล่าวแล้ว คือ วัดตัดกลาง ๒
วา หนา ๑ คืบ วัดโดยรอบ ๖ วานั้น เป็นขนาดธรรมดา แต่
เมื่อเวลาที่ถึงชั้นธรรมกายขยายส่วนโตขึ้นแค่ไหน พึงเข้าใจว่า
ภวนก็จะขยายส่วนโตขึ้นไปตามนั้นได้)

ลำดับที่ ๔

วิธีเดินสมาบัติในกสิณ เพื่อตรวจคุณภาพต่าง ๆ

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์เป็นสมาบัติ ที่ตั้งของธรรมคือศูนย์กลางกายนั้นเป็นกสิณ กสิณมี ๑๐ คือ ดิน ๑ น้ำ ๑ ไฟ ๑ ลม ๑ สีเขียว ๑ สีเหลือง ๑ สีแดง ๑ สีขาว ๑ แสงสว่าง ๑ และอากาศว่าง ๑ กสิณเหล่านี้มีลักษณะกลมใสรอบตัว เวลาจะเดินสมาบัติในกสิณเหล่านี้ ก็ต้องซ่อนดวงกสิณให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ดวงแรกคือดิน น้ำซ่อนอยู่ในดิน ไฟซ่อนอยู่ในน้ำ ลมอยู่ในไฟ สีเขียวอยู่ในลม สีเหลืองอยู่ในสีเขียว สีแดงอยู่ในสีเหลือง สีขาวอยู่ในสีแดง แสงสว่างอยู่ในสีขาว อากาศว่างอยู่ในแสงสว่าง ซ่อนกันเช่นนี้แล้ว จึงเดินสมาบัติในกสิณ ตรวจคุณภาพมนุษย์ให้เห็นตลอด วิธีเดินสมาบัติต้องใช้กายธรรมเดิน

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นกายอสุรกายเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของธรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจสอบอสุรกายให้เห็นตลอด

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นกายเปรตเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของธรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจสอบเปรตให้เห็นตลอด

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นกายสัตว์เดียรัจฉานเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของธรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจสอบสัตว์เดียรัจฉานให้เห็นตลอด

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นกายสัตว์นรกเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของธรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจสอบสัตว์นรกให้เห็นตลอด

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นสัตว์โลกันต์เป็นสมาบัติ ที่ตั้งของธรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจสอบสัตว์โลกันต์ให้เห็นตลอด

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์เป็นสมาบัติ ที่ตั้งของธรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจสอบภพทิพย์ให้เห็นตลอด

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมเป็นสมบัติ ที่
ตั้งของธรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจสอบรูปพรหม
ให้เห็นตลอด

ประกอบธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมเป็นสมบัติ
ที่ตั้งของธรรมเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจสอบรูป-
พรหมให้เห็นตลอด

ใช้กายธรรมเป็นผู้เดินสมาบัติ ตรวจสอบให้รู้ตลอด
ไต่ถามและดูให้รู้ว่า เป็นอยู่กันอย่างไร มีอะไรเป็นอาหาร
มีอายุนานเท่าไร ดังนี้ เป็นต้น

ลำดับที่ ๕

วิธีระลึกชาติ

ประกอบกรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ กายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรุปรหม เป็นรูปฌาน และอรุปรหมเดินสมาบัติ พร้อมกับตรวจดูชาติของตน (เวลาเดินสมาบัติใช้กายธรรมเป็นผู้เดินสมาบัติ) นิ่งอยู่ในศูนย์กลางกาย ดูความเป็นอยู่ ตั้งแต่ปัจจุบันนี้ ถอยออกไปถึงเมื่อวาน วานขึ้น ฯลฯ และถอยห่างออกไปเป็นลำดับจนถึงเวลาออกจากกรรมมารดา ก่อนออกจากกรรม จนถึงเวลาที่ยังเป็นกลลรูป ก่อนเข้าห้องมารดา ก่อนมาเข้าอยู่ในกายของบิดา ถอยออกไปจนถึงชาติก่อน ดูถอยออกไปเรื่อย ๆ เช่นนี้จนถึงแรกได้ปฐมวิญญาณ แล้วถอยกลับมา (แบบเวลาเข้าไป) จนถึงปัจจุบัน แล้วดูต่อไปในชาติข้างหน้าอีก ดูชาติของตนให้เห็นตลอด เช่นนี้เรียกว่า **ปุพเพนิวาสญาณ**

ดูของตนเห็นตลอดแล้วเช่นไร เวลาจะดูของผู้อื่นก็
เอาธรรมที่ทำให้เป็นกายของผู้นั้นประกอบเป็นสมบัติ เดิน
สมบัติตรวจดู แบบเดียวกันกับที่ดูของตนเองให้ตลอด เช่นนี้
เรียกว่า จตุปปาตญาณ

ลำดับที่ ๖

วิธีตรวจ ภพ ๓ โลกัณฑ์ นิพพาน

ภพ ๓

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นภพ ๓ เป็นรูปสมบัติว่างของธรรมนั้นประกอบเป็นอรุสมบัติ ที่ตั้งของธรรมที่ทำให้เป็นภพ ๓ (คือศูนย์กลางภพ) เป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ (กายธรรมเป็นผู้เดินสมาบัติ) ตรวจดูในภพ ๓ นี้ ให้เห็นตลอดทั้งข้างนอกข้างใน ดูความเป็นอยู่ให้ชัดแจ้งตลอด ที่เรียกว่าภพ ๓ นั้น คือ อสุรกาย เปเรต ลัตว์เดียรัจฉาน นรก ๘ ขุม ต่อมาก็มีมนุษย์ ๑ สวรรค์ ๖ ชั้น รูปพรหม ๑๖ ชั้น อรูปพรหม ๔ ชั้น ทั้งหมดนี้รวมเรียกว่าภพ ๓

โลกัณฑ์

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นโลกัณฑ์เป็นรูปสมบัติ เหตุว่างของธรรมเป็นอรุสมบัติ ที่ตั้งของธรรมที่ทำให้เป็น

โลกันต์เป็นกลืน ภายธรรมเข้าเดินสมบัติในกลืน ตรวจดู โลกันต์ให้เห็นตลอดทั้งข้างนอกข้างใน โลกันต์นี้เป็นอีกส่วน หนึ่งต่างหากจากภพ ๓ คือต่ำลงไปจากอเวสินรขุมที่ ๘ นั้น ออกไปจนนอกภพข้างล่างไกลหาประมาณมิได้ มีอายตนะหนึ่ง อยู่ที่นั่นเรียกว่า โลกันต์

นิพพาน

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นนิพพานเป็นรูปสมบัติ เหตุว่างของธรรมเป็นอรุสมบัติ ที่ตั้งของธรรมเป็นกลืน ภายธรรมเข้าเดินสมบัติในกลืน ตรวจดูนิพพานให้เห็นตลอด ทั้งข้างนอกข้างในให้หมดสงสัย

นิพพานนี้เป็นอายตนะหนึ่ง คือสูงกว่าภพ ๓ ขึ้นไป จากเนวสัญญานาสัญญายตนะ ออกไปนอกภพไกลจนหา ประมาณมิได้ ที่นั่นเรียกว่า อายตนะนิพพาน

ลำดับที่ ๗

วิธีเข้ากายสุดหยาบ กายสุดละเอียด

ให้ดูดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรม ในดวงธรรมมี ดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ พอสุดวิมุตติ- ญาณทัสสนะ ก็มีกายมนุษย์ที่ละเอียด ดูดวงธรรมของกาย มนุษย์ที่ละเอียดนั้น ในดวงธรรมก็มีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

ต่อจากนั้น ก็มีกายทิพย์ที่ละเอียด ดูดวงธรรมของ กายทิพย์ละเอียด ในดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

ต่อไปก็มีกายรูปพรหมที่ละเอียด มีดวงธรรม ในกลาง ดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

ต่อไปก็มีกายอรูปพรหมที่ละเอียด มีดวงธรรม ในกลาง ดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

ต่อไปก็ถึงกายธรรมที่ละเอียด มีดวงธรรม ในกลาง
ดวงธรรมมีศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

ต่อจากนั้นก็ถึงกายที่ละเอียดเข้าไปอีก ดูเข้าไปโดย
นัยนี้จนกระทั่งถึงกายที่ละเอียดที่สุด ที่เรียกว่ากายสุดละเอียด

แล้วก็ถอยออกมาแบบเดียวกับตอนเข้าไป ดูถอยออก
ไปจนหายเลยจากกายมนุษย์ออกไป ถอยออกไปเรื่อยจนถึง
กายใหญ่ที่สุด มีเนื้อหนังหายบ เล้นขนเส้นผมใหญ่โตมาก ที่
เรียกว่ากายสุดหายบ (ดวงเหล่านี้ก็ซ้อนกันอยู่เช่นเดียวกับที่
เคยดูมาแล้ว)

ลำดับที่ ๘

วิธีนํ้ากายสุดหยาบ กายสุดละเอียด

ให้นํ้ากายสุดหยาบสุดละเอียดว่ามีก็กาย ตามแบบวิธี
นํ้าบอสงไขย คือ นํ้าแต่แผ่นดินเกิดขึ้นแล้วละลายไปจนถึง
ศรัทธาแผ่นดินเกิดขึ้นใหม่เป็นหนึ่งถึงลึบ-ร้อย-พัน-หมื่น-แสน

ร้อยแสน	เป็น	โกฏิ
ร้อยแสนโกฏิ	เป็น	ปโกฏิ
ร้อยแสนปโกฏิ	เป็น	โกฏิปโกฏิ
ร้อยแสนโกฏิปโกฏิ	เป็น	นหุต
ร้อยแสนนหุต	เป็น	นินนหุต
ร้อยแสนนินนหุต	เป็น	อักโขภินิ
ร้อยแสนอักโขภินิ	เป็น	พินทุ
ร้อยแสนพินทุ	เป็น	อัพทุทะ
ร้อยแสนอัพทุทะ	เป็น	นิรพทุทะ
ร้อยแสนนิรพทุทะ	เป็น	อหทะ

ร้อยแสนอหะ	เป็น	อพพะ
ร้อยแสนอพพะ	เป็น	อฏฐะ
ร้อยแสนอฏฐะ	เป็น	โสคันธิกะ
ร้อยแสนโสคันธิกะ	เป็น	อุปละ
ร้อยแสนอุปละ	เป็น	กมุทะ
ร้อยแสนกมุทะ	เป็น	ปทุมะ
ร้อยแสนปทุมะ	เป็น	ปฺฤณฑริกะ
ร้อยแสนปฺฤณฑริกะ	เป็น	อกถานะ
ร้อยแสนอกถานะ	เป็น	มหากถานะ
ร้อยแสนมหากถานะ	เป็น	อสงไขยหนึ่ง

ลำดับที่ ๙

ขยายดวงเห็น จำ คิด รู้ ให้ตลอดสุดหยาบสุดละเอียด

วิธีขยายดวงเห็น ดวงจำ ดวงคิด ดวงรู้

ดวงเห็นของกายมนุษย์ตั้งอยู่ในกลางกายของมนุษย์ มีลักษณะกลมรอบตัว ไสบริสุทธ์ขนาดเท่าฟองไข่แดงของไก่ ประกอบดวงเห็นนี้เป็นสมบัติ ที่ตั้งของดวงเห็นคือศูนย์กลางกายเป็นกลืน เดินสมบัติในกลืนให้ใส ขยายดวงเห็นของมนุษย์ให้เท่ากับของกายธรรม

ดวงจำของมนุษย์ซ่อนอยู่ในกลางดวงเห็น มีลักษณะกลมรอบตัว ไสบริสุทธ์ ขนาดเท่าดวงตาขาวทั้งหมด ประกอบดวงจำนี้เป็นสมบัติ ที่ตั้งของดวงจำคือว่างกลางดวงเห็นนั้น เป็นกลืน เดินสมบัติในกลืนให้ใส ขยายดวงจำของมนุษย์ให้เท่ากับของกายธรรม

ดวงคิดของมนุษย์ซ่อนอยู่ในกลางว่างของดวงจำ มีลักษณะกลมรอบตัว ไสบริสุทธิ์ ขนาดเท่าดวงตาตำข้างนอก ประกอบดวงคิดนี้เป็นสมบัติ ที่ตั้งของดวงคิดคือว่างกลางดวงจำนั้นเป็นกสิณ เดินสมบัติในกสิณให้ใส ขยายดวงคิดของมนุษย์ให้เท่ากับของกายธรรม

ดวงรู้ของมนุษย์ซ่อนอยู่ในกลางว่างของดวงคิด มีลักษณะกลมรอบตัว ไสบริสุทธิ์ ขนาดเท่าแววดตาตำข้างใน ประกอบดวงรู้นี้เป็นสมบัติ ที่ตั้งของดวงรู้คือว่างกลางดวงคิดนั้นเป็นกสิณ เดินสมบัติในกสิณให้ใส ขยายดวงรู้ของมนุษย์ให้เท่ากับของกายธรรม

ที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นเพียงดวงเห็น จำ คิด รู้ ของกายมนุษย์ ส่วนดวงเห็น ดวงจำ ดวงคิด ดวงรู้ของกายทิพย์ กายรูปพรหม กายอรูปพรหม กายธรรม ตลอดจนกายสุดหยาบสุดละเอียด ก็ต้องขยายแบบเดียวกันกับกายมนุษย์ที่กล่าวมาแล้ว

ลำดับที่ ๑๐

วิธีทำอายตนะให้เป็นทิพย์ในธรรม

ตาทิพย์ในธรรม

ประกอบแก้วตาเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของแก้วตาเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ใช้ตามนุษย์มองดูสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะลึกลับเพียงไร ไกลใกล้แคไหน ทั้งของมนุษย์ ทิพย์ ธรรม ให้เห็นตลอด เรียกว่า ตาทิพย์ในธรรม

หูทิพย์ในธรรม

ประกอบแก้วหูทั้งหมดเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของแก้วหูเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ใช้หูมนุษย์ฟังเสียงต่าง ๆ ไม่ว่าจะลึกลับไกลเพียงไร ทั้งของมนุษย์ ทิพย์ ธรรม ให้ได้ยินตลอด เรียกว่า หูทิพย์ในธรรม

จมูกทิพย์ในธรรม

ประกอบแก้วจมูกทั้งหมดเป็นสมาบัติ ที่ตั้งของแก้วจมูกเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ใช้จมูกมนุษย์ดมกลิ่นต่าง ๆ ทั้งลึกลับไกลของมนุษย์ ทิพย์ ธรรม ให้ได้กลิ่นตลอด เรียกว่า จมูกทิพย์ในธรรม

ล้นทิพย์ในธรรม

ประกอบแก้วล้นทั้งหมดเป็นสมบัติ ที่ตั้งของแก้วล้น เป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ใช้ล้นมนุษย์ล้นรสต่าง ๆ ทั้งล้นลับ เปิดเผย ทั้งของมนุษย์ ทิพย์ ธรรม ให้รู้รสตลอด เรียกว่า ล้นทิพย์ในธรรม

กายทิพย์ในธรรม

ประกอบแก้วกายทั้งหมดเป็นสมบัติ ที่ตั้งของแก้ว กายเป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ใช้กายมนุษย์สัมผัสเครื่อง สัมผัสที่วิเศษประณีตของมนุษย์ ทิพย์ ธรรม ได้ตลอด เรียกว่า กายทิพย์ในธรรม

ใจทิพย์ในธรรม

ประกอบแก้วใจทั้งหมดเป็นสมบัติ ที่ตั้งของแก้วใจ เป็นกสิณ เดินสมาบัติในกสิณ ให้ใจรู้อารมณ์ต่าง ๆ ทั้งของ มนุษย์ ทิพย์ ธรรม ของตนของผู้อื่นได้ตลอด เรียกว่า ใจทิพย์ ในธรรม

ลำดับที่ ๑๐

ดวงบุญ ดวงบาป ดวงไม่บุญไม่บาป ให้เห็นตลอดหมดทุกกาย

วิธีตรวจ ดวงบุญ ดวงบาป ดวงไม่บุญไม่บาป

ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายของแต่ละกาย มีดวงกลมซ้อนกันอยู่ ๓ ดวง ดวงแรกมีสีเทา ๆ อยู่ข้างนอก ได้แก่ดวงอพยพกฤตหรือธรรมกลาง ถัดเข้าไปในกลางดวงของธรรมกลางนั้น มีอีกดวงหนึ่งสีดำใสดุนิล นั่นคือธรรมดำหรืออกุศลธรรม ส่วนดวงที่ ๓ ซึ่งซ้อนอยู่ในกลางดวงธรรมดำนั้น มีสีขาวใสบริสุทธิ์ยิ่งนัก นั่นคือธรรมขาวหรือกุศลธรรม

ธรรมขาวนี้ก็คือ ดวงบุญ

ธรรมดำ คือ ดวงบาป

ธรรมกลาง คือ ดวงไม่บุญไม่บาป

บุญ บาป และไม่บุญไม่บาปนี้ มีขนาดของดวงไม่คงที่ บางคนก็มีดวงบาปโต บางคนก็มีดวงบุญโต ส่วนผู้ที่ไม่นิยมทำบุญทำบาป ก็มีดวงไม่บุญไม่บาปโต มีบุญมาก บาปและไม่บุญไม่บาปก็มีน้อย ถ้ามีบาปมาก บุญและไม่บุญไม่บาปก็ย่อมจะมีน้อย ดังนี้ เป็นต้น

ธาตุและกรรม

ดวงบุญ บาป ไม่บุญไม่บาปนี้ แต่ละดวงก็มีธาตุ มีกรรม ส่วนที่เห็นปรากฏนั้นเป็นส่วนธาตุ กรรมนั้นซ่อนอยู่ในว่างกลางธาตุอีกทีหนึ่ง เพราะละเอียดกว่าประณีตกว่า

ตรวจดวงบุญ

เอาธาตุของดวงบุญประกอบเป็นกลีณ กรรมของดวงบุญเป็นสมบัติ เดินสมบัติในกลีณ ตรวจดูกรรมขาว (กุศลกรรม) ให้เห็นตลอดจนถึงภพ

ตรวจดวงบาป

เอาธาตุของดวงบาปประกอบเป็นกลีณ กรรมของดวงบาปเป็นสมบัติ เดินสมบัติในกลีณ ตรวจดูกรรมดำ (อกุศลกรรม) ให้เห็นตลอดจนถึงภพ

ตรวจดวงไม่บุญไม่บาป

เอาธาตุของดวงไม่บุญไม่บาปประกอบเป็นกสิณ ธรรม
ของดวงไม่บุญไม่บาปเป็นสมาบัติ เดินสมาบัติในกสิณ ตรวจดู
ธรรมกลาง (อพยากฤต) ให้เห็นตลอดจนถึงภพ

ในธรรมชาติ ดำ กลาง เหล่านี้ แต่ละธรรมก็มีนิพพาน
ภพ ๓ โลกกันต์เหมือนกัน พวกนี้ต้องตรวจดูให้ละเอียด

ลำดับที่ ๑๒

ตรวจดูบารมี ๑๐ ทศ อุปบารมี ๑๐ ทศ ปรมัตถบารมี ๑๐ ทศ

วิธีตรวจบารมี

บุญที่เกิดจากการบริจาคทานนั้น เมื่อบริจาคบ่อยครั้ง เข้า รวมกันได้ขนาดโตวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ประมาณ ๑ คืบ หรือขนาดเท่าดวงพระจันทร์แล้ว ดวงบุญนั้นจะกลั่นตัวเองเป็น บารมี ที่เรียกว่า ทานบารมี ได้ดวงทานบารมีราว ๆ วัดตัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑ นิ้ว

และดวงทานบารมีนี้มีมากขึ้น จนวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๑ คืบ หรือขนาดเท่าดวงพระจันทร์แล้ว ก็จะกลั่นตัวเองเป็น บารมีที่สูงกว่านั้น คือเรียกว่าทานอุปบารมี ได้ดวงทานอุปบารมี ราว ๆ วัดตัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๑ นิ้ว

และดวงทานอุปัชฌายีนี้ เมื่อมีมากขึ้นจนวัดเส้นผ่า
ศูนย์กลางได้ ๑ ศีบ หรือขนาดเท่าดวงพระจันทร์แล้ว ก็จะกลั่น
ตัวเองเป็นบารมีที่สูงที่สุด คือทานปรมัตถบารมี ได้ดวงทาน
ปรมัตถบารมีราว ๆ ๑ นิ้ว

ส่วนบุญที่เกิดจากการรักษาศีล การออกจากกาม
ความมีปัญญา ความเพียร ความอดทน ความสัตย์จริง ความ
ตั้งใจมั่น ความเมตตา ความมีอุเบกขา เหล่านี้ เมื่อบุญแต่ละ
อย่าง ๆ มีจำนวนมากขึ้นได้ขนาดที่จักกลั่นตัวเองแบบทานที่
กล่าวแล้ว ก็จักกลั่นตัวเองเป็นบารมี อุปัชฌายี และ ปรมัตถบารมี
บุญและบารมีทั้ง ๓ นี้ จึงเป็นเหตุผลแก่กันดังนี้

ต่อเมื่อโรบุญเหล่านี้ขยายส่วนกลั่นตัวเอง เป็นบารมี
อุปัชฌายี และปรมัตถบารมี ได้เต็มจำนวนวัดเส้นผ่าศูนย์กลาง
ได้ ๑ ศีบ เสมอกันหมดแล้ว สำหรับผู้ที่ปรารถนาเพียงนิพพาน
โดยการเป็นพระอริยสาวกองค์ใดองค์หนึ่ง บารมีเพียงนี้ก็จะ
ทำให้บรรลุความเป็นปกติสาวกได้

ส่วนผู้ที่ปรารถนาจะสร้างบารมี เป็นพระอสีติมหาสาวก พระอัครสาวก และพระพุทธเจ้า เหล่านี้ก็ต้องสร้างบารมีแต่ละบารมีให้มีส่วนโตกว่าจำพวกแรกนี้ขึ้นไปเป็นลำดับ

บารมีนี้ อยู่ในศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทุกกาย

ในดวงทานบารมี มีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ประกอบดวงเหล่านี้เป็นสมาบัติ ประกอบดวงทานบารมีเป็นกสิณ ๑๐ เติณสมบัติในกสิณ

ในเมื่อดวงทานบารมีประกอบไปแล้วเช่นนี้ ดวงอื่น ๆ คือศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ชั้นติบารมี สัจจบารมี อริชฌานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี เหล่านี้ต่างก็มีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ เช่นเดียวกัน เราก็ต้องประกอบเป็นสมาบัติและกสิณ ๑๐ เติณสมบัติในกสิณไปที่ละบารมีจนครบ ๑๐ ทศ

ส่วนพวกอุปปบารมีและปรมัตถบารมี ก็ทำไปเช่นเดียวกันทุกบารมี ทำตลอดทุกกายจนสุดหยาบสุดละเอียด

ลำดับที่ ๑๓

เข้านิพพานเป็นและนิพพานตาย ตลอดจนสุขุทยาสุคละเอียดย

วิธีเข้านิพพานเป็น นิพพานตาย

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา เป็นปฐมฌาน
ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกิทาคามี เป็น
ทุติยฌาน

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคามี เป็น
ตติยฌาน

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอรหัตต์ เป็น
จตุตถฌาน

ประกอบเหตุว่างของปฐมฌาน เป็นอากาสนัญญ-
กายตนะฌาน

ประกอบปฐวีในเหตุว่างของทุติยฌาน เป็นวิญญาณัญญ-
กายตนะฌาน

ประกอบรู้ที่ละเอียดในเหตุว่างของตติยฌาน เป็น
อากิญจัญญายตนะฌาน

ประกอบรู้ที่ไม่รู้ที่ใช้ในเหตุว่างของจตุตถฌาน เป็นเนว
ลัญญานาลัญญายตนะฌาน

แล้วเดินสมาบัติทั้ง ๘ นี้ ๗ เที้ยว ตกสุญญ เข้านิพพาน
ในศูนย์กลางกายมนุษย์ เรียกว่า นิพพานเป็นของมนุษย์

เดินสมาบัติในนิพพานเป็นของมนุษย์อีก ๗ เที้ยว ตก
สุญญ เข้านิพพานในศูนย์กลางกายมนุษย์ ซึ่งเรียกว่า นิพพาน
ตายของมนุษย์

เดินสมาบัติในนิพพานตายของมนุษย์อีก ๗ เที้ยว ตก
สุญญ เข้านิพพานเป็นของทิพย์ ซึ่งอยู่ในศูนย์กลางกายทิพย์

เดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสุญญ เข้านิพพานตายของ
ทิพย์ ซึ่งอยู่ในศูนย์กลางกายทิพย์

แล้วเดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสุญญ เข้านิพพานเป็น
ของกายรูปพรหม ซึ่งอยู่ในศูนย์กลางกายรูปพรหม

เดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสุญญ เข้านิพพานตายใน
ศูนย์กลางกายรูปพรหม

เดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสูญุญ เข้านิพพานเป็นใน
ศูนย์กลางกายอรุปรพรม

เดินสมาบัติอีก ๗ เที้ยว ตกสูญุญ เข้านิพพานตายใน
ศูนย์กลางภพอรุปรพรม เช่นนี้เรื่อยเข้าไปจนสุดละเอียด แล้ว
ถอยออกมาแบบเดียวกับเวลาเข้าไป

พอถึงมนุษย์ก็ถอยออกไปจนสุดหยาบ เช่นนี้เรียกว่า
เข้านิพพานเป็นและนิพพานตายจนสุดหยาบสุดละเอียด

ลำดับที่ ๑๔

ดูกายสิทธิ์ในดวงแก้ว (เป็นปกิณณกะ)

วิธีตรวจกายสิทธิ์ในดวงแก้ว

ให้เอาดวงแก้วที่ถืออยู่ในมือนั้นเข้าไปไว้ในสุดละเอียด (ศูนย์กลางกาย) หยดนิ่งอยู่ในกลางดวงแก้ว ขยายให้ดวงแก้วนั้นโตขึ้น ก็จะแลเห็นกายที่อยู่ในดวงแก้วนั้นได้ถนัด

เมื่อต้องการจะรู้ด้วยเรื่องอะไรก็ตามได้จากกายที่อยู่ในนั้นได้ กายนี้เองที่เรียกว่า “กายสิทธิ์”

ลำดับที่ ๑๕

ภาคผู้เลี้ยง

วิธีตรวจภาคผู้เลี้ยง

ตรวจกายผู้เลี้ยงมนุษย์

ในศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้น มีกายผู้เลี้ยงมนุษย์คอยดูแลความเป็นอยู่ของมนุษย์(ไม่ใช่กายทิพย์) นิ่งลงไปเ็นกลางกายผู้เลี้ยงมนุษย์ ก็มีดวงธรรมที่ทำให้เป็นผู้เลี้ยงมนุษย์ ในกลางดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ซ้อนกันเข้าไปเป็นลำดับ ๆ เช่นเดียวกับของมนุษย์ที่เคยดูมาแล้ว

ตรวจกายผู้เลี้ยงทิพย์

พอสุดดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็ถึงกายผู้เลี้ยงทิพย์ กลางกายมีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายผู้เลี้ยงทิพย์ กลางดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

ตรวจกายผู้เลี้ยงรูปพรหม

พอสุดดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็ถึงกายผู้เลี้ยงรูปพรหม กลางกายมีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายผู้เลี้ยงรูปพรหม กลางดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

ตรวจกายผู้เลี้ยงอรูปพรหม

ต่อจากวิมุตติญาณทัสสนะ ก็ถึงกายผู้เลี้ยงอรูปพรหม กลางกายมีดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายผู้เลี้ยงอรูปพรหม กลางดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ

ตรวจกายผู้เลี้ยงกายธรรม

ต่อจากดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ก็ถึงกายผู้เลี้ยงธรรมกาย กลางกายมีดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายของผู้เลี้ยงธรรมกาย กลางดวงธรรมมีดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติ ญาณทัสสนะ

ทำต่อไปแบบนี้จนถึงสุดละเอียด แล้วก็ถอยออกมาหาสุดหยาบ ดูกายของผู้เลี้ยง ให้เห็นตลอดสุดหยาบสุดละเอียด เช่นนี้

สำหรับวิชาภาคผู้เลี้ยงนี้ ก็ทำแบบเดียวกันกับที่ทำมาแล้วในภาคมนุษย์ทั้งหมด

นิพพาน

นิพพานเป็นอายตนะอันหนึ่ง ซึ่งแตกต่างออกไปจาก โลกายตนะและอายตนะทั้ง ๖ ทั้ง ๑๒ นั้น เป็นอายตนะที่สูงกว่า วิเศษกว่า และประณีตกว่าอายตนะอื่น แต่ก็ทำหน้าที่ใน ลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ โลกายตนะทำหน้าที่ดึงดูดสัตว์โลก ที่ยังมีความผูกพันอยู่กับโลกไว้ไม่ให้พ้นไปจากโลกได้

ส่วนอายตนะคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็ทำหน้าที่ ดึงดูด รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ธรรมารมณ์ ตามหน้าที่ของ ตน ๆ และในทำนองเดียวกัน อายตนะนิพพานก็มีหน้าที่ดึงดูด พระพุทธเจ้าพระอรหันต์เข้าไปสู่อายตนะของตน

สถานอันเป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้า เรียกว่า **อายตนะนิพพาน**

ส่วนพระพุทธเจ้าที่ประทับอยู่ในอายตนะนิพพานนั้น เรียกว่า **พระนิพพาน**

อายตนะนิพพาน มีลักษณะกลมรอบตัว ขาวใสบริสุทธิ์ จนกระทั่งมีรัศมีปรากฏ ขนาดของอายตนะนิพพานนั้นวัดเส้นผ่า

ศูนย์กลางได้ราว ๑๔๑ ล้าน ๓ แสน ๓ หมื่น (๑๔๑,๓๓๐,๐๐๐) โยชน์ ขอบของอายตนะนิพพานหน้าด้านละ ๑๕,๑๒๐,๐๐๐ โยชน์ รวมขอบทั้ง ๒ ด้านเป็น ๓๐,๒๔๐,๐๐๐ โยชน์ ขอบนี้ก็กลม รอบตัวเช่นเดียวกัน ส่วนเนื้อที่ ๆ อยู่ในขอบเท่าไร เป็นที่ประทับ ของพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น

ในนิพพานเป็นสถานที่โอโถงปราศจากสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น สว่างไสวไปด้วยรัศมีธรรมอันโชติช่วง ปราศจากความสว่าง จากรัศมีอื่นใด แต่เป็นธรรมรังษีที่เกิดจากความใส ความบริสุทธิ์ ปราศจากกิเลส และอวิชชาทั้งปวงนั่นเอง

ในปาฐลิกามิวคคอุทานฯ กล่าวไว้ว่า “อตถิ ภิกขเว ตทายตน์ ฯลฯ”

ภิกษุทั้งหลาย อายตนะนั้นมีอยู่ ที่ดิน น้ำ ไฟ ลม ไม่มีเลย อากาสนัญญายตนะ วิญญาณัญญายตนะ อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ ก็มีใช้ โลกนี้ก็มีใช้ โลกอื่นก็มีใช้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ทั้งสองก็มีใช้ อนึ่ง ภิกษุทั้งหลาย เราไม่กล่าวเลยซึ่งอายตนะนั้นว่า เป็นการมา เป็นการไป เป็นการยืน เป็นการจู่ติ เป็นการเกิด อายตนะนั้นหาที่ตั้ง อาศัยมิได้ มิได้เป็นไป หาอารมณ์มิได้ นั่นแลที่สุดแห่งทุกข์

อายตนะในที่นี้ ก็หมายความถึง “อายตนะนิพพาน”

ดังได้กล่าวแล้วว่า อายตนะนิพพานนั้นต่างหากออกไปจากอายตนะพวกอื่น อายตนะนิพพานนี้มีอยู่สูงขึ้นไปจากภพ ๓ นี้ เลยออกไปจากขอบเนวสัญญานาสัญญายตนะภพ พ้นออกไปจากวิถิปภนี้ตรงขึ้นไปทีเดียว จะคำนวณระยะทางก็เห็นว่าหาประมาณมิได้ทีเดียว ไม่ได้มีอยู่ในดิน น้ำ ไฟ ลม และดิน น้ำ ไฟ ลม ก็ไม่มีอยู่ในนิพพาน ในอรุภพทั้ง ๔ ก็มีใช่ แม้นิพพานก็มีได้มีลักษณะของอรุภพทั้ง ๔ นี้เลย ในโลกนี้ โลกอื่นก็มีใช่

เพราะเหตุที่อายตนะนิพพานพ้นไปจากโลก จากภพคือ กามภพ รูปภพ และอรุภพเหล่านี้สิ้นแล้ว นิพพานก็มีใช่สิ่งเหล่านี้ แม้ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ก็เป็นสิ่งที่อยู่ในภพนี้ นิพพานจึงมีใช่สิ่งทั้งสอง และที่สุดสิ่งทั้งสองนี้ก็มีได้มีอยู่ในนิพพานเลย

อนึ่ง อายตนะนิพพานก็ไม่มีการไป การมา การยืน การ จูติหรือการเกิด แต่ประการใดประการหนึ่ง ซึ่งแสดงว่าไม่สามารถจะติดต่อกันได้โดยอาการปกติ แม้ที่สุดกำลังของ อรุภพมานก็ไม่อาจไปถึงได้ เพราะว่านิพพานจัดเป็นสูงสุดเกินกำลังของผู้ที่อยู่ในภพจะไปถึงได้ และอายตนะนี้ก็หาที่ตั้งอาศัย

มิได้ ไม่มีวัตถุหรืออารมณ์ชนิดใดเป็นที่ตั้งเป็นที่อาศัยทั้งสิ้น
สิ่งเหล่านี้เองเป็นเครื่องยืนยันว่า आयตนะนิพพานนั้นมีจริง
และไม่เกี่ยวข้องกับอยู่ในภพเลย พ้นออกไปต่างหากทีเดียว

อนึ่ง นิพพาน ๓ คือ

กิเลสนิพพาน ๑

ชั้นธนิพพาน ๑

ธาตุนิพพาน ๑ มีความหมายดังนี้ คือ

เมื่อวันเพ็ญวิสาขมาส (กลางเดือน ๖) ก่อนพุทธศก
๔๕ ปี พระลัทธิตถกumarทรงบำเพ็ญเพียรทางใจ ตัดกิเลสได้
ขาดจากใจสิ้น บรรลุถึงซึ่งพระโพธิญาณ ณ ภายใต้คางไม้
ศรีมหาโพธิ์ครั้งนั้น กิเลสาสวะทั้งปวงที่เคยประจำคอยกัดกิน
พระองค์ ให้ทรงเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏสงสารมานับจำนวนหลาย
หมื่นหลายแสนชาติเป็นอันมากนั้น ไม่อาจจะกลับมาสู่พระองค์
ได้อีก ความสิ้นไปแห่งกิเลสาสวะ อันเป็นเครื่องเสียดแทง
พระองค์ตลอดมานั้นเรียกว่า **“กิเลสนิพพาน”**

ความแตกทำลายแห่งชั้นธของพระองค์ ซึ่งแม้ในชาติ
ใด ๆ ก็ตาม ชั้นธในภพ ๓ นี้ ก็จะต้องสวมพระองค์ตลอดมา

ความแตกทำลายแห่งชั้นรั้นในชาติที่สุดนี้ ชั้นรั้นเหล่านี้ก็มีอาจจะ
สวมพระองค์ได้ และพระองค์ก็มีกลับมาสวมชั้นรั้นเหล่านี้อีกต่อ
ไป เพราะพระองค์ทรงพ้นไปจากชั้นรั้นเหล่านี้แล้ว ความแตก
ทำลาย แห่งชั้นรั้นนี้เรียกว่า **“ชั้นรั้นิพพาน”**

พระพุทธรเจ้าองค์ที่สุดนี้คือพระสมณโคตม ปัจจุบันนี้
พระบรมธาตุของพระพุทธรองค์ยังคงอยู่ ไม่สูญสิ้นไป ก็ยังไม่
เรียกว่าธาตุนิพพาน ต่อเมื่อใดเสร็จพุทธกิจของพระองค์ที่จะ
ต้องทำในภพนี้แล้ว ขณะนั้นพระบรมธาตุของพระองค์ก็จะ
สูญไปจากภพนี้ ความสิ้นไปแห่งพระบรมธาตุนี้เรียกว่า **“ธาตุ
นิพพาน”**

ส่วนนิพพานที่ท่านจำแนกเป็น ๒ ประเภทนั้น คือ

สอุปาทิเสสนิพพาน ๑

อนุปาทิเสสนิพพาน ๑

สำหรับพวกทำสมาธิปัจจุบันเรียกกันง่าย ๆ อีกแบบหนึ่ง
คือ **นิพพานเป็น** อันตรงกับ **สอุปาทิเสสนิพพาน** และ**นิพพาน
ตาย** อันตรงกับ **อนุปาทิเสสนิพพาน**

นิพพานที่เป็นสถานที่อยู่ของกายธรรมนั้น อยู่ในศูนย์กลางของกายธรรมนั่นเอง ที่กล่าวนี้หมายความว่าถึงเวลาที่กายมนุษย์ของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ยังมีชีวิตอยู่ ใช้กายธรรมเดินสมาบัติ ๗ เทียบ ตามแบบวิธีเดินสมาบัติที่เคยกล่าวไว้แล้วนั้น กายธรรมก็จะตกสู่ศูนย์กลางนิพพานในศูนย์กลางกายธรรมนั้น นิพพานนี้ชื่อว่า **นิพพานเป็น** หรือ **สุอุปาทิเสสนิพพาน** เพราะเป็นนิพพานที่อยู่ในศูนย์กลางกายธรรมที่ซ่อนอยู่ในกลางกายอรูปพรหม กายรูปพรหม กายทิพย์ และกายมนุษย์เป็นลำดับเช่นนี้ ยังอยู่ในกลางของกายที่ยังหมกมุ่นครองกิเลสอยู่ตามสภาพของกายนั้น ๆ ความบริสุทธิ์ของนิพพานที่อยู่ในท่ามกลางกิเลสเหล่านี้เองที่เรียกว่า **“สุอุปาทิเสสนิพพาน”**

สภาพของนิพพานนี้ ก็มีลักษณะกลมรอบตัว ไสบริสุทธิ์ยิ่งนัก แต่ทว่านิพพานนี้เป็นนิพพานประจำกายของกายธรรม จึงมีพระนิพพานหรือพระพุทธเจ้าประทับอยู่เพียงพระองค์เดียว ความจริงถ้าจะกล่าวตามส่วนและตามลักษณะตลอดจนที่ตั้งแล้ว ก็จะทำให้เห็นว่า นิพพานเป็นหรือสุอุปาทิเสสนิพพานนี้ เป็นที่เร้นอยู่โดยเฉพาะของกายธรรม ในเวลาที่ยังมีชั้นรูปปรากฏอยู่

นอกจากนั้น สอุปาทิเสสนิพพาน ยังเป็นทางนำไปให้เข้า ถึง **“อุปาทิเสสนิพพาน”** หรือ **“นิพพานตาย”** อีกด้วย คือ เวลาที่ชั้นรชซึ่งรอกกายธรรมอยู่นั้นจะลั่นไป พระพุทธเจ้าพระอรหันต์ย่อมจะต้องเดินสมาบัติทั้ง ๘ และเข้าสู่สัญญาเวทียต-นิโรธสมาบัติ ขณะนี้เองเป็นเวลาทีากายธรรมเข้าสู่อุปาทิเสส-นิพพาน ทรงดับสัญญาและเวทนาสิ้นแล้ว จึงเดินสมาบัติ ปฏิโลมอีก คราวนี้กายธรรมก็จะตกสูญเข้าสู่อุปาทิเสสนิพพาน ซึ่งมีลักษณะรูปพรรณสัณฐานและขนาดดังที่กล่าวมาแล้วข้าง-ต้นนั่นเอง

ส่วน **“พระนิพพาน”** นั้น คือ กายธรรมที่ได้บรรลุอรหัตตผลแล้ว กายเหล่านี้มีกาย หัวใจ ดวงจิต และดวงวิญญานวัดตัดกลาง ๒๐ วา เท่ากันทั้งลั่น หน้าตักกว้าง ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกศดอกบัวตูม ขาวใสบริสุทธิ์ มีรัศมีปรากฏ พระนิพพานนี้ประทับอยู่ในอายตนะนิพพาน

บางพระองค์ที่เป็นพระลัทธิพัญญุพุทธเจ้า ก็ทรงประทับอยู่ท่ามกลางพระอรหันตสาวกบริวาร เป็นจำนวนมาก บางพระองค์ที่เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า มิได้เคยสั่งสอนหรือโปรดผู้ใดมา

ก่อนในสมัยที่ยังมีพระชนม์อยู่ องค์นั้นก็ประทับโดดเดี่ยวอยู่ โดยลำพัง หาสาวกบริวารมิได้ ส่วนรังษีที่ปรากฏ ก็เป็นเครื่องบอกให้รู้ถึงการสร้างบารมีของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์เหล่านั้นว่า มากน้อยกว่ากันเพียงไร แคไหน แต่ส่วนกว้าง ส่วนสูง และลักษณะของพระวรกายนั้นเสมอกันหมด มิได้มีเหลือมล้ำกว่ากันเลย

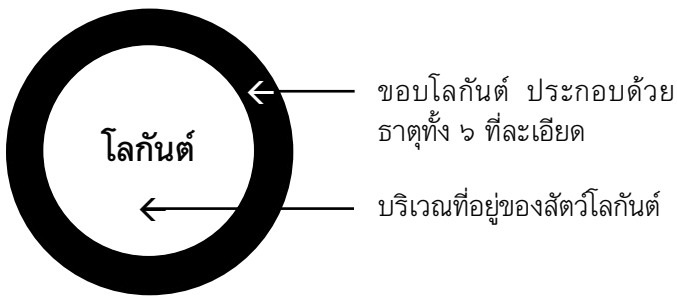
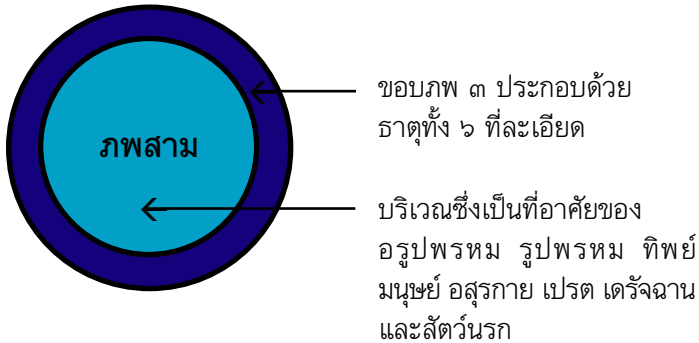
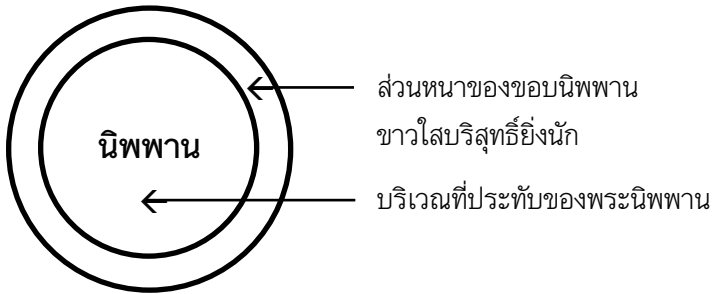
พระนิพพานนี้ทรงประทับเข้านิโรธ สงบกันตลอดหมด เพราะความเข้านิโรธนี้เป็นความสุขอย่างยิ่ง และความที่อยู่ในนิพพานมีกายอันยั่งยืนนี้เอง ท่านจึงได้กล่าวว่า **“นิพพานิปรมํ สุขี”**

ภาพทั้ง ๓ นี้ (หน้า ๗๓) เป็นภาพที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงเทียบลักษณะและสถานที่อยู่ของภพ ๓ นิพพาน และโลกันต์ (ในลักษณะผ่าครึ่งเพื่อเห็นชัด เพราะความจริงต่างก็มีลักษณะกลมรอบตัว และมีขอบนอกกลมรอบตัวเช่นเดียวกัน)

ภพ ๓ นี้เป็นสถานที่อันดึงดูดสัตว์ที่เวียนว่ายทำความดีและชั่วในชั้นปานกลาง ดีที่สุดของภพ ๓ ก็ถูกอายตนะของอรุภพดึงดูดเอาไป ชั่วที่สุดของภพ ๓ ก็ถูกอายตนะของอเวจีดึงดูดเอาไป

แต่ถ้าหากตีจนเกินความดีในรูปภพเสียแล้ว ก็จะต้องถูกอายตนะนิพพานดึงดูดเอาไป เป็นอันว่าพ้นไปจากภพ ๓ นี้ทีเดียว สูงขึ้นไปเหนือภพ ๓ นี้หาประมาณมิได้ พ้นการติดต่อกับภพ ๓ นี้ด้วยประการทั้งปวง กลมรอบตัวและใสบริสุทธิ์ยิ่ง นั่นแหละคือนิพพาน แต่ก็พึงเข้าใจว่า ในนิพพานหาที่ตั้งอาศัยมิได้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ฉะนั้นในนิพพานซึ่งหาพื้นที่และที่อาศัยมิได้ นอกจากความว่างและสว่าง พระนิพพานจึงประทับอยู่ในนิพพานได้ ด้วยความเบา ความบริสุทธิ์ของพระวรกาย ประดุจดั่งปุยขนุในอากาศ หาได้เหมือนบุคคลอาศัยอยู่ในพื้นพิภพนี้ไม่ ปัญหาที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากความสงสัยว่า เมื่อนิพพานมีลักษณะกลม แล้วพระนิพพานจะทรงประทับอยู่ได้อย่างไร จึงนับเป็นปัญหาอจินไตย คือปุถุชนไม่ควรคิด

และเมื่อมีที่อยู่อาศัยของผู้ที่ทำดีมากที่สุดแล้ว พึงทราบว่าในภาวะที่ตรงกันข้ามกับความดีที่สุด ซึ่งหมายถึงผู้ที่ทำชั่วที่สุด ก็ต้องมีที่อาศัยเช่นเดียวกัน และอายตนะที่สำหรับดึงดูดผู้ที่ทำชั่วที่สุด ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหากจากนิพพานและภพ ๓ นี้

ต่ำลงไปจากภพ ๓ พันออกไปจากภพ ๓ นี้ ลงไปหา
ประมาณมิได้ พันจากการติดต่อกับภพ ๓ นี้ด้วยประการทั้งปวง
ลักษณะกลมรอบตัว มีจดนตาสนิท นั้นแหละคือ आयตนะโลกันต์
เป็นที่สถิตย์อยู่ของผู้ที่ทำความชั่วที่สุด (หาได้อยู่ในระหว่างเขา
จักรวาลตามความเข้าใจของบางท่านไม่) แต่ผู้ที่อยู่ในอายตนะ
โลกันต์นั้น ขณะใดจิตใจสูงขึ้น คือความชั่วร้ายที่มีอยู่ในผู้นั้น
จางลงไป จนพ้นจากภาวะของอายตนะโลกันต์แล้ว ผู้นั้นก็จะ
กลับมาสู่ภพนี้ได้อีก หรืออาจจะทำความดี จนกระทั่งสร้างบารมี
บรรลुकความเป็นพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ได้

ที่กล่าวนี้หมายถึงผู้ที่อยู่ในโลกันต์นั้นจนนับกับปีนับ
กลับไม่ถ้วน แล้วในที่สุดของภาวะผู้นั้นก็กลับมาสู่ภพอีก แต่
มิได้หมายถึงว่า ในระหว่างที่มีภาวะอยู่ในโลกันต์นั้น จะอาจ
ติดต่อกับภพ ๓ นี้ได้โดยอาการปกติธรรมดาเช่นนั้นหาไม่ได้

อนึ่ง ความสงสัยอาจจะเกิดขึ้นว่า ไฉนทั้งภพ ๓ ทั้ง
นิพพานและโลกันต์ จึงมีลักษณะกลมเหมือนกันหมด ทั้งนี้จะ
เทียบได้ว่า ธรรมดาสิ่งที่เกิดมาโดยปราศจากบุคคลเสกสรรค์
ขึ้นแล้ว เบื้องต้นทีเดียว สิ่งนั้นจะต้องมีลักษณะกลม เช่น กลล-

รูป หรือฟองไข่แดงของเบ็ดหรือโก่เป็นต้น แม้ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว และภพตามทีคำนวณทางวิทยาศาสตร์ ก็ปรากฏว่ามีลักษณะกลมด้วยกันทั้งสิ้น ฉะนั้น ภพ ๓ นิพพาน และโลกันต์ที่กล่าวว่ามีลักษณะกลม จึงนับว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่สุด

(ที่ได้กล่าวถึงภพ ๓ และโลกันต์ในบทของนิพพานเช่นนี้ ก็เพื่อแก้ความข้องใจบางอย่างที่อาจเกิดขึ้นได้ แต่สรุปแล้วทั้งเรื่อง ภพ ๓ โลกันต์ และแก่นิพพาน ที่กล่าวมาแล้วนี้ ก็เป็นเพียงเรื่องย่อที่สุดสำหรับจะเป็นเครื่องนำให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้เรียนและได้รู้พอเป็นเค้าไว้บ้าง

แต่ความจริง หากจะต้องการรู้ให้ละเอียดถี่ถ้วนแล้ว การปฏิบัติธรรมให้เป็นที่เห็นเองแล้วตรวจดู ก็คงเห็นแจ่มชัดหมดข้อกังขาใด ๆ ทั้งสิ้น หากจะอธิบายมากไปกว่านี้ก็เห็นว่า จะทำให้เลอะเลือนไป เพราะเรื่องของพระอริยเจ้าย่อมเป็นเรื่องที่ละเอียดประณีต เหลือวิสัยปุถุชนที่จะตามทำความเข้าใจให้กระจ่างได้ตลอด)

พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)
หลวงพ่อดาวดึงส์ ภาชีเจริญ
ผู้ค้นพบวิชาธรรมกาย

ประวัติย่อ

พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงพ่อดาวดึงส์ ภาชีเจริญ ผู้ค้นพบวิชาธรรมกาย

- ชาติภูมิ :** พระเดชพระคุณหลวงพ่อดาวดึงส์ มีนามเดิมว่า สด มีแก้วน้อย เกิดเมื่อวันศุกร์ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีวอก ตรงกับวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๒๗ เป็นบุตรของ คุณพ่อเงินและคุณแม่สุดใจ มีแก้วน้อย ผู้มีอาชีพค้าข้าว ณ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
- วัยเด็ก :** ในวัยเด็ก หลวงพ่อดาวดึงส์ได้ไปเล่าเรียนเขียนอ่านที่ วัด ตามประเพณีของชาวไทยในสมัยก่อน ท่านมีอุปนิสัย ของผู้นำและเป็นคนทำอะไรทำจริงมาตั้งแต่เล็ก ใน เวลาศึกษาเล่าเรียน ท่านก็ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนอย่าง จริงจัง จนสามารถอ่านเขียนหนังสืออักษรขอมได้

คล่องแคล่ว นับเป็นการสำเร็จการศึกษาของเด็กไทยสมัยนั้น

หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ท่านได้กลับมาช่วยบิดามารดาประกอบอาชีพค้าข้าว จนอายุได้ ๑๔ ปีเศษ บิดาของท่านก็ถึงแก่กรรม ท่านเป็นลูกชายคนโต จึงต้องเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวแทนบิดา และเนื่องจากท่านเป็นคนรักงาน มีความขยันขันแข็ง กิจการค้าข้าวที่ท่านทำอยู่จึงเจริญขึ้นโดยลำดับ จนเป็นที่รู้จักในยุคนั้นว่า เป็นผู้มีฐานะดีคนหนึ่ง

อยากบวช : เมื่ออายุได้ ๑๙ ปีเศษ มีเหตุการณ์ที่ทำให้ท่านได้คิดคำนึงถึงความไม่มีสาระในการทำมาหาเลี้ยงชีพ จนเกิดความลี้ใจถึงใจ จึงคิดจะออกบวชเพื่อแสวงหาหนทางพ้นทุกข์ แต่เนื่องจากในขณะนั้นท่านยังไม่อาจวางภาระในการดูแลครอบครัวได้ จึงจัดรูปเทียนบูชาพระและอธิษฐานว่า “ขออย่าให้ตายเสียก่อนเลย ขอให้ได้บวช และหากบวชแล้วจะไม่สึกจนตลอดชีวิต” จากนั้นท่านจึงขะมักเขม้นทำงานยิ่งขึ้น จนรวบรวมทรัพย์ได้จำนวนหนึ่ง ซึ่งคะเนว่ามากพอที่มารดาของท่านจะใช้จ่ายไปได้จน

ตลอดชีวิตแล้วจึงออกบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา

อุปสมบท : เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๙ เมื่ออายุได้ ๒๒ ปี ท่านได้เข้าอุปสมบท ณ วัดสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมี พระอาจารย์ดี วัดประตูลำ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูวินยานุโยค (เหนียง อินท-โชโต) วัดสองพี่น้อง เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และ พระอาจารย์โห่ง อินทสุณโณ วัดสองพี่น้อง เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ได้ฉายาว่า จนฺทสโร

ในเพศสมณะ : โดยเหตุที่การบวชของหลวงพ่อดอกน้ำ เป็นการบวชด้วยหวังจะทำพระนิพพานให้แจ้ง ท่านจึงเริ่มศึกษาพระวินัยและข้อควรปฏิบัติของสงฆ์ตั้งแต่ออกบวช คือในระหว่างที่เริ่มเข้าเป็นนาค ไปท่องคำขอบรรพชาอุปสมบท และเตรียมตัวบวชอยู่ที่วัดเป็นเวลาประมาณ ๑๐ วัน ดังนั้น เมื่อบวชแล้ว ท่านจึงสามารถปฏิบัติตามพระธรรมวินัยได้อย่างถูกต้องตั้งแต่ต้น

หลวงพ่อดอกน้ำใช้เวลาในชีวิตสมณะของท่านอย่างทรงคุณค่ายิ่ง นับแต่วันแรกที่บวช ท่านก็เริ่มฝึกกรรม

ปฏิบัติตามที่ตั้งใจไว้ ควบคู่ไปกับการเรียนคันถธุระ คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมเพื่อค้นคว้าหลักธรรมคำสอน ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่จารึกไว้เป็น ภาษาบาลี โดยเฉพาะคัมภีร์มหาสติปัฏฐาน อันเป็น คัมภีร์ที่ว่าด้วยหลักการปฏิบัติโดยตรง

ท่านศึกษาธรรมปฏิบัติเรื่อยไปจากสำนักนี้ไปสู่สำนักไหน ได้ยินใครว่าที่ไหนดีเป็นต้องพยายามขอเข้าเป็นศิษย์ ศึกษาธรรมปฏิบัติด้วย เช่น พระมงคลทิพมณี (ม่วย) อดีตเจ้าอาวาสวัดจักรวรรดิ พระครูธรรมาภิมณี (โป๊) วัด พระเชตุพนฯ พระอาจารย์สิงห์ วัดละครท่า พระอาจารย์ ปลื้ม วัดเขาใหญ่ ซึ่งล้วนเป็นพระอาจารย์ที่ทรงคุณวิเศษ ในทางธรรมปฏิบัติ เป็นเยี่ยมทางปริยัติ งามทั้งศีลา จารวัตร และมีลูกศิษย์ลูกหามากมาย หลวงพ่อวัด ปากน้ำฝักฝนธรรมปฏิบัติด้วยความตั้งใจจริง จนครูบา อาจารย์รับรองผลแห่งการปฏิบัติ และชักชวนให้อยู่ ช่วยกันสอนผู้อื่นต่อไป แต่ท่านยังคงรู้สึกว่าคุณรู้เท่า นี้ยังไม่เพียงพอที่จะช่วยตนเองให้พ้นทุกข์ได้

ด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม เมื่อท่านเรียนจนสามารถ
แปลหนังสือโบลานมหาสติปัฏฐานได้ดั่งที่ตั้งใจแล้ว
จึงหยุดการเล่าเรียนคันถธุระทั้งหมด ตั้งใจปฏิบัติ
ธรรมอย่างจริงจัง โดยศึกษาวิธีการปฏิบัติเพิ่มเติมจาก
คัมภีร์วิสุทธิมรรค ซึ่งเป็นแบบฉบับของการปฏิบัติธรรม

ค้นพบวิชาธรรมกาย : พรรษาที่ ๑๒ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ท่านไปจำ
พรรษาอยู่ที่วัดโบสถ์ - บน ตำบลบางคูเวียง นนทบุรี
โดยตั้งใจจะตอบแทนพระคุณท่านเจ้าอาวาสที่เคย
ถวายหนังสือให้ท่านเล่าเรียน และจะได้แสดงธรรม
โปรดญาติโยม

เมื่อถึงกลางพรรษา ในวันเพ็ญเดือน ๑๐ ท่านมาหวน
คิดคำนึงถึงอายุที่ล่วงเลยไปว่า ผ่านพรรษากาลมานาน
ถึงเท่านี้แล้ว ก็ยังไม่ได้รู้เห็นธรรมแท้ที่พระพุทธองค์
ทรงรู้เห็นเลย จึงตั้งลัจจะอธิษฐานทำสมาธิภาวนาอย่าง
เอาชีวิตเป็นเดิมพันว่า **"ถ้าเรานั่งลงไปครั้งนี้ไม่เห็นธรรม
ที่พระพุทธเจ้าต้องการ เป็นอันไม่ลุกจากที่นั่งจนหมด
ชีวิต"** เมื่อตั้งจิตมั่นลงไปอย่างนั้นแล้ว ท่านก็เริ่มปรารถ

ความเพียร โดยได้แสดงความอ่อนน้อมแต่พระพุทธเจ้า
ว่า

“ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดข้าพระพุทธเจ้า
ทรงประทานธรรมที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้อย่างน้อย
ที่สุดแล่ง่ายที่สุดที่พระองค์ได้ทรงรู้แล้วแก่ข้าพระ
พุทธเจ้า ถ้าข้าพระพุทธเจ้ารู้ธรรมของพระองค์แล้ว
เป็นโทษแก่ศาสนาของพระองค์แล้ว ขอพระองค์อย่า
ทรงพระราชทานเลย ถ้าเป็นคุณแก่ศาสนาของ
พระองค์แล้ว ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรด
พระราชทานแก่ข้าพระองค์ ข้าพระองค์รับเป็น
ทนายศาสนา ในศาสนาของพระองค์จนตลอดชีวิต”

ด้วยการทำความเพียรอย่างไม่อาลัยในชีวิต ในที่สุดท่าน
ก็ได้เข้าถึงพระธรรมกายกลางดึกคืนนั้นเอง

ณ เวลานั้น ท่านเข้าใจอย่างชัดเจนด้วยตนเองว่า ธรรม
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ลึกซึ้งนัก พันวิสัยของการ
ที่จะตรึกนึกคิดหรือคาดคะเนเอาได้ เพราะถ้ายังตรึก
นึกคิดอยู่ก็เข้าไม่ถึง จะเข้าถึงได้ต้องทำให้ใจ คือ ความ

รู้ตริก รู้นึก รู้คิด รวมหยุดเป็นจุดเดียวกัน พอหยุดก็
ดับ ดับแล้วจึงเกิด ในเวลาต่อมาท่านจึงกล่าวสรุปไว้
เป็นประโยคสั้น ๆ ว่า “หยุดเป็นตัวสำเร็จ” นับแต่นั้น
เป็นต้นมา ท่านก็เริ่มศึกษาค้นคว้าเพื่อหาที่สุดแห่งธรรม
ยิ่งค้นคว้ายิ่งแตกฉานเชี่ยวชาญ

การเข้าถึงพระธรรมกายของหลวงพ่อดำปากน้ำนี้ นับ
เป็นการค้นพบที่ยิ่งใหญ่ เพราะมิได้เป็นเพียงการ
ปฏิบัติตามหรือจดจำจากตำรา แต่เป็นการรู้เห็นและ
เข้าไปถึงธรรมจริงแท้ที่มีอยู่ภายในด้วยตนเอง โดย
การดำเนินจิตเข้าไปในหนทางสายกลาง อันเป็นหนทาง
สู่ความพ้นทุกข์

ในหนทางสายกลางนี้ หากผู้ใดดำเนินจิตเข้าไปจนถึงที่สุด
ได้แล้ว ย่อมจะดับต้นเหตุแห่งทุกข์คือกิเลสอาสวะทั้งหมด
ให้หมดสิ้น เข้าถึงสุขอันยั่งยืน อันเป็นสุดยอดแห่งความ
ปรารถนาของทุกชีวิตได้ ด้วยเหตุนี้ การค้นพบของ
ท่านจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อมนุษยชาติ และเหนือ
สิ่งอื่นใด การเข้าถึงพระธรรมกายของท่าน ยังเป็น

พยานยืนยันพระดำรัสขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ตรัสไว้แก่เหล่าพระสงฆ์สาวกว่า “ธรรมกายเป็นชื่อของตถาคต”

ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย ที่ใครสักคนจะสามารถรู้เห็นธรรมอันลึกซึ้งยิ่งไปกว่าสิ่งที่ได้เล่าเรียนมาเช่นนี้ โดยเพียงแต่ศึกษาวิธีการและนำมาปฏิบัติตามเท่านั้น นอกเสียจากว่า บุคคลผู้นั้นจะมีบุญบารมีอันยิ่งใหญ่ที่ได้สั่งสมมาแต่ครั้งอดีต และเป็นผู้มีความเพียรอันเลิศ ดังนั้น การเข้าถึงพระธรรมกายของหลวงพ่อดอกน้ำ ณ วัดโบสถ์ - บน บางคูเวียง ในวันเพ็ญเดือน ๑๐ ครั้งนั้น จึงเป็นจุดประกายนิยบัตร์รับรองความเป็นคนจริงและปฏิบัติอันถูกต้องของท่านได้อย่างชัดเจน ยิ่งกว่านั้น ยังเป็นเครื่องยืนยันว่า พระธรรมกายอันเป็นแหล่งแห่งความสุข ความบริสุทธิ์ และความรู้อันแจ่มใส มีอยู่จริงภายในตัวของมนุษย์ทุกคน

เผยแผ่วิชชาธรรมกาย : หลังจากรู้เห็นธรรมแล้ว ในครั้งแรกหลวงพ่อดอกน้ำคิดจะปลีกตัวปลีกเรือนไปหาความสงบสงัด

ตามป่าเขาหรือในชนบท เช่นเดียวกับพระภิกษุที่ใฝ่ใจ
ในการปฏิบัติสมัยนั้น แต่เมื่อนึกถึงเพื่อนมนุษย์ที่ยังตก
ทุกข์ ไร้ที่พึ่งอีกเป็นจำนวนมาก ท่านจึงคิดจะสอนเพื่อ
สงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ ตามอัธยาศัยที่รักการบำเพ็ญ
ประโยชน์อันเป็นปกติวิสัยของท่าน

ครั้งออกพรรษา รับกฐินแล้ว ท่านจึงเดินทางไปปฏิบัติ
ธรรมและสอนที่ **วัดบางปลา ตำบลบางเลน นครปฐม**
เวลาผ่านไปราว ๔ เดือน ก็มีพระภิกษุปฏิบัติได้
เป็นพยานในการบรรลุธรรมจำนวน ๓ รูป และ
ฆราวาสอีก ๔ คน การสอนครั้งนี้ นับเป็นจุดเริ่มต้น
ของการเผยแผ่วิชชาธรรมกาย

ต่อมาท่านได้เดินธุดงค์ไปสอนในที่ต่าง ๆ อีกหลายแห่ง
มีประชาชนมาศึกษาธรรมปฏิบัติกันเป็นจำนวนมาก
และต่างได้รับผลดีตามกำลังแห่งการปฏิบัติของตน ๆ

เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ : ในราวกลางปี พ.ศ. ๒๔๖๑^๑ ท่านได้รับการแต่งตั้งให้
เป็นเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จึงเดินทางออก

^๑ จาก “ ตามรอยพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดาวดึงส์) ” โดย วโรพร หน้า ๓๓-๓๔

จากวัดพระเชตุพนฯ มาจำพรรษาที่วัดปากน้ำ ซึ่งใน
ขณะนั้นมีสภาพกิ่งวัดร้าง ควรปรับปรุงแก้ไขให้เรียบร้อย

พัฒนาวัด-พัฒนาคน : ในระยะแรก การบริหารและพัฒนาวัดไม่ราย
รึ่นัก เนื่องจากพระเก่าและชาวบ้านที่นั่นมีอศยาคัย
เป็นนักเลง ปกครองดูแลได้ยาก แต่ท่านก็มีได้ย่อท้อ
เร่งรัดกวาดขันพระภิกษุสามเณรให้ประพฤติถูกต้องตาม
พระธรรมวินัย และเปิดสอนธรรมปฏิบัติแก่พระภิกษุ
สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และประชาชนทั่วไป อย่าง
จริงจัง เมื่อมีประชาชนมาปฏิบัติธรรมได้รับผลดีเป็น
จำนวนมาก และต่างเล่าขานกันต่อไปในวงกว้าง ชื่อของ
ท่านจึงเป็นที่รู้จักในนาม “หลวงพ่อดปากน้ำ ภาชีเจริญ”
ต่อมา ท่านได้ตั้งโรงเรียนราษฎร์สำหรับวัดขึ้น เพื่อ
อนุเคราะห์ให้เด็กชาวบ้านในละแวกนั้นได้รับการศึกษา
โดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ทั้งนี้ ได้รับความช่วยเหลือ
จากผู้มีจิตศรัทธาจำนวนมาก อีกทั้งทางกรมการอำเภอ
ก็ส่งเสริม ทำให้กิจการของโรงเรียนดำเนินไปได้ด้วยดี
จำนวนนักเรียนจึงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากจำนวนสิบเป็น
สามร้อย ทำให้ชาวบ้านแถบนั้นซาบซึ่งในอุปการคุณ
ของท่านที่ทำให้ลูกหลานของตนได้เล่าเรียน ในเวลา

ต่อมา เมื่อทางราชการดำเนินการจัดตั้งโรงเรียน
อย่างทั่วถึง ตาม พรบ.ประถมศึกษา ท่านจึงยกเลิก
งานด้านนี้ไป หันมาจัดการศึกษานักธรรมและบาลีแทน

โดยเหตุที่ท่านมีอิทธิพลของนักพัฒนา ชอบความเจริญ
ก้าวหน้าและการทำตนให้เป็นประโยชน์ ดังที่ท่านมัก
กล่าวว่า “อยู่ที่ไหน ก็ให้ทาน บริจาคทานเรื่อยไป ไม่
ทำอะไรก็สอนหนังสือหนังสือ หา สงเคราะห์อนุเคราะห์กุล
บุตร” ดังนั้น ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ใด ท่านจึงมักริเริ่ม
พัฒนาที่นั่น ๆ ให้ดีขึ้น ไม่ยอมให้ถอยหลัง บำเพ็ญตน
เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ เมื่อมาอยู่ที่วัด
ปากน้ำ ท่านก็ทำหน้าที่ของเจ้าอาวาสอย่างดีที่สุด ปรึ
ปรังพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรืองอย่างเต็มที่เต็มกำลัง

ในการพัฒนาวัดของหลวงพ่อดปากน้ำนั้น ท่านให้
ความสำคัญแก่การสร้างคนเป็นอันดับแรก ส่วนการ
ก่อสร้างเสนาสนะ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ
ล้วนเป็นไปเพื่อสนับสนุนงานในการสร้างคนทั้งสิ้น

แนวทางในการสร้างคนของท่าน คือ ให้การศึกษาเพื่อ
เพิ่มพูนความรู้ พัฒนาสติปัญญา ควบคู่ไปกับการ

พัฒนาจิตใจโดยการเจริญสมาธิภาวนา และการฝึกฝน
อบรมตนเองตามพระธรรมวินัย

ด้านการศึกษา : ท่านจัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรมและบาลีประจำ
สำนัก จัดหาครูให้ และยังสร้างโรงเรียนถาวร เป็นอาคาร
๓ ชั้น จุนักเรียนได้ถึง ๑,๐๐๐ คน มีห้องน้ำ ห้องสุขา
ประจำแต่ละชั้น มีเครื่องตกแต่งอาคารครบถ้วน และ
มีอุปกรณ์การศึกษาบริบูรณ์ นับเป็นอาคารที่ทันสมัย
ในยุคนั้น นอกจากนี้ ชั้นบนของอาคารโรงเรียนดังกล่าว
ยังจัดเป็นห้องโถงสำหรับปฏิบัติพระกรรมฐานอีกด้วย
เมื่อสร้างเสร็จแล้ว อาคารโรงเรียนหลังนี้ ได้เป็น
ประโยชน์แก่คณะสงฆ์เป็นอย่างมาก โดยใช้เป็นสนาม
สอบนักธรรมรวมสำหรับอำเภอภาษีเจริญเป็นประจำ
ทุกปี ยิ่งไปกว่านั้น ในช่วงเวลาแห่งการสอบ ท่านยัง
จัดเลี้ยงภัตตาหารเพลแก่พระภิกษุสามเณรนักเรียนด้วย
นับเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนได้อย่างดี
งานในด้านการศึกษานี้ หลวงพ่อวัดปากน้ำท่านมอบ
หมายให้ศิษย์ที่มีความชำนาญในฝ่ายปริยัติเป็นผู้
ดำเนินการ

ด้านการเผยแผ่ : ทุกวันพระและวันอาทิตย์ ท่านจะแสดงพระธรรมเทศนาแก่ประชาชนทั่วไปด้วยตนเองเป็นประจำ และทุกวันพฤหัสบดี เวลา ๑๔.๐๐ น. จะสอนการทำสมาธิแก่พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ทั้งผู้ที่อยู่ในวัดปากน้ำ ผู้ที่มาจากต่างวัด รวมไปถึงประชาชนทั่วไป

พระธรรมเทศนาของหลวงพ่อดาวทอง วัดปากน้ำนั้น ชัดเจน แจ่มแจ้งและมีรสชาติ โดยเหตุที่ท่านมีความชำนาญทั้งในภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ อีกทั้งยังรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมด้วยตนเองอย่างแจ่มชัด ในเวลาแสดงธรรม ท่านจึงมักยกพระบาลีพุทธพจน์ขึ้นแสดงก่อน แปลให้ได้ใจความที่ถูกต้อง แล้วจึงขยายความชี้แนวปฏิบัติอย่างชัดเจน ทำให้ปฏิบัติตามได้ง่าย การแสดงธรรมของท่าน จึงเป็นการแสดงธรรมที่มีอรรถรส ชวนให้ปฏิบัติตามยิ่งนัก ด้วยเหตุดังกล่าว จึงมีผู้มาฝึกธรรมปฏิบัติกับท่านและได้รับผลดีของการปฏิบัติเป็นจำนวนมาก รวมนับได้เป็นเรือนแสน

ด้านความเป็นอยู่ : ในเรื่องความเป็นอยู่และการฝึกฝนอบรมสมาธิในวัด พระเดชพระคุณหลวงพ่อดำปึกน้ำได้ให้การอบรมสั่งสอนและดูแลพระภิกษุสามเณรอย่างใกล้ชิด โดยนำพระภิกษุสามเณรทำวัตรในอุโบสถ พร้อมกับให้อโวกาที่เป็นประจำทุกวัน ทั้งเช้าและเย็น ให้สร้างกุฏิที่พักสำหรับพระภิกษุสามเณรอย่างเพียงพอ และมีเครื่องอำนวยความสะดวกตามควร พอเหมาะพอสมแก่ภาวะของนักบวช นอกจากนี้ ท่านยังให้ตั้งโรงครัวของวัดขึ้น รับประทานในการดูแลอาหารการขบฉันของพระภิกษุสามเณรทั้งวัดไม่ให้อลำบาก จะได้มีเวลาศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้เอง วัดปากน้ำในสมัยนั้นจึงมีพระภิกษุสามเณรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากเดิมที่มีกันอยู่เพียง ๒๐-๓๐ รูป จนเป็น ๕๐๐ รูปเศษ ในปีที่ท่านมรณภาพ

หลวงพ่อดำปึกน้ำใช้เวลาในชีวิตของท่านอย่างคุ้มค่ายิ่ง โดยปกติท่านจะไม่ยอมออกไปไหนนอกวัดเลย เว้นไว้แต่มีกิจจำเป็นของสงฆ์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ หากมีใครนิมนต์ท่านไปสวดมนต์ฉันเพล ท่านมักขอให้พระภิกษุ

รูปอื่นไปแทน แม้จำเป็นต้องออกไปด้วยเหตุหนึ่งเหตุใด
ท่านก็จะไปเพียงชั่วคราวแล้วรีบกลับมา

การออกมารับแขกของท่านก็เป็นเวลา คือ หลังฉันเพล
และในเวลา ๑๗.๐๐ น. ครึ่งละ ๑ ชั่วโมงเท่านั้น เวลา
นอกเหนือจากนี้ ท่านจะใช้ในการทำกิจภาวนาทั้งกลาง
วันและกลางคืน

การทำกิจภาวนา : **งานปฏิบัติสมาธิ เจริญภาวนา ถือเป็นงาน**
ใหญ่ที่สุดในชีวิตของหลวงพ่อดปากน้ำ เป็นงานที่ท่าน
ให้ความสำคัญและให้เวลามากที่สุด ทุกวันท่านจะ
บำเพ็ญกิจภาวนาในสถานที่ที่จัดไว้เฉพาะ ซึ่งเรียกว่า
“โรงงานทำวิชชา” พร้อมกับพระภิกษุ สามเณร และ
อุบาสิกามีหน้าที่ทำกิจภาวนา เป็นการทำงานทางใจ
ที่มีเป้าหมายในการกำจัดกิเลสอาสวะ อันเป็นเหตุแห่ง
ความทุกข์ ความเบียดเบียนให้หมดสิ้นไป ควบคู่ไปกับ
การช่วยแก้ไขความทุกข์ยากเดือดร้อนของเพื่อนมนุษย์
ในใจของพระเดชพระคุณหลวงพ่อดปากน้ำ มีเป้าหมาย
เพียงประการเดียว คือ การขจัดต้นเหตุแห่งกิเลสอาสวะ

ที่บังคับบัญชามนุษย์และสรรพสัตว์ ให้คิด พุด และทำ
ในสิ่งที่ไม่ดี ซึ่งทำให้ต้องเวียนว่ายตายเกิด ทนทุกข์
ทรมาน รับผลของบาปกรรมอยู่ร่ำไป หากขจัดต้นเหตุ
ดังกล่าวให้หมดสิ้นไปได้เมื่อใด เมื่อนั้นการเบียดเบียน
ทำร้ายกันก็จะหมดสิ้นไป โลกจะมีแต่ความสุขและ
ความดีงามบังเกิดขึ้น และนั่นคือ “สันติภาพของโลก”
ที่แท้จริง ด้วยเหตุนี้ ตลอดชีวิตของท่านจึงทุ่มเทให้กับ
การบำเพ็ญภาวนา ศึกษาค้นคว้า และเผยแผ่วิชชา
ธรรมกาย ด้วยเป้าหมายอันบริสุทธิ์ โดยมีได้คำนึงถึง
อุปสรรคใด ๆ

ปฏิบัติอันบริสุทธิ์และการฝึกฝนตนเองอย่างเอาชีวิต
เป็นเดิมพันของหลวงพ่อดอกบัว จึงเป็นที่มาแห่ง
ความเป็นผู้ทรงอำนาจ ทรงคุณธรรมและคุณวิเศษที่
น่าอัศจรรย์ใจ อันเป็นกระแสดึงดูดผู้มีศรัทธาและผู้ใฝ่
ธรรมทั้งหลายให้เข้ามาศึกษาและปฏิบัติตาม ระลอก
แล้วระลอกเล่าอย่างไม่ขาดสาย ดังเป็นที่กล่าวขาน
ของปวงชนมาจวบจนปัจจุบัน

สานต่อปณิธาน : เพื่อให้วิชาธรรมกายอันเป็นแก่นของพระพุทธศาสนา
ได้เผยแผ่กว้างไกล นำสันติสุขและความร่มเย็นไปสู่
ชาวโลกได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๙๒ พระ
เดชพระคุณหลวงพ่อดาวรุ่งน้ำจืดมอขอมหายคุณครูฉวย
สมบัติสุข ศิษย์ในฝ่ายปฏิบัติธรรมท่านหนึ่งซึ่งมีความรู้
ในการเขียนหนังสือเป็นอย่างดี ให้เรียบเรียงหลักการ
ปฏิบัติธรรมวิชาธรรมกายไว้ โดยให้ชื่อว่า "**คู่มือ
สมาธิ**" ด้วยเห็นว่าเป็นเรื่องที่มีผู้เป็นสมาธิ หรือ เจ้า
อาวาส ผู้ปกครองวัดต่าง ๆ ควรรู้และปฏิบัติให้ได้จริง
ทั้งปฏิบัติด้วยตนเอง และแนะนำสั่งสอนญาติโยม
สาธุชนให้ปฏิบัติธรรมตามไปด้วยได้

ยิ่งกว่านั้น ในปี พ.ศ.๒๕๙๔ ท่านได้เรียกประชุมศิษย์
ทั้งหมด พร้อมทั้งปรารภว่า อีก ๕ ปี ท่านจะมรณภาพ
ให้ทุกคนช่วยกันเผยแผ่วิชาธรรมกายไปทั่วโลกให้ได้
เพราะวิชานี้เป็นแก่นแท้ของชีวิต สามารถช่วยคนทั้ง
โลกให้หลุดพ้นจากห้วงทุกข์แห่งการเวียนว่ายตายเกิด
และนำพาสันติสุขมาสู่โลกได้จริง

ด้วยคำปรารภดังกล่าว ภายหลังจากที่หลวงพ่อด
ปากน้ำมรณภาพ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ แล้ว คุณยายอาจารย์
มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง ซึ่งเป็นศิษย์เอก
ท่านหนึ่งของหลวงพ่อดปากน้ำ ในฝ่ายธรรมปฏิบัติ
ได้ใช้เวลาทั้งชีวิตของท่านในการเผยแผ่วิชชาธรรมกาย
จนเป็นที่มาของการก่อเกิดวัดพระธรรมกาย บุญ
สถานเพื่อการปฏิบัติธรรมในวันนี้

คุณยายอาจารย์
มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง
ผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกาย

ประวัติย่อ
คุณยายอาจารย์
มหาธตฺนอุบาสิกาจันทร ชนนกยูง
ผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกาย

ชาติภูมิ : คุณยายอาจารย์ มหาธตฺนอุบาสิกาจันทร ชนนกยูง เกิดเมื่อวันขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือนยี่ ปีระกา (ตรงกับวันที่ ๒๐ มกราคม) พ.ศ. ๒๔๕๒ ในครอบครัวชาวนา ที่ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เป็นลูกคนที่ ๕ ในจำนวนพี่น้อง ๙ คน ของพ่อพลอย และแม่พัน ชนนกยูง

ชีวิตในวัยเด็ก : คุณยายเป็นคนอดทน และขยันมาก ทั้งช่วยพ่อแม่ ดูแลงานบ้าน และเป็นเรี่ยวแรงหลักในการทำนา

จากบ้าน : ในราวปี พ.ศ. ๒๔๗๘ เมื่อคุณยายอายุ ๒๖ ปี ท่านตัดสินใจออกจากบ้าน เดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อหาช่องทางไปฝึกสมาธิที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เพราะต้องการตามไปขอขมาพ่อที่ล่วงลับไปแล้ว จะได้พ้นจากสิ่งที่ไม่ดีที่เคยแข่งไว้ตั้งแต่คุณยายยังเด็กว่า ให้หูหนวก ๕๐๐ ซาดิ

พบครูคนแรก : คุณยายได้พบและฝึกสมาธิกับคุณยายทองสุข สำแดงปั้น ซึ่งเป็นครูสอนสมาธิจากวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จนได้เข้าถึงพระธรรมกาย แล้วใช้วิชชาธรรมกายตามหาพ่อ ได้ขอขมาพ่อดังที่ตั้งใจไว้ และช่วยพ่อให้ขึ้นจากนรกได้

พบหลวงพ่อดีดปากน้ำ : ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๑ เมื่อคุณยายอายุ ๒๙ ปี คุณยายทองสุขได้พาคุณยายไปกราบพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดีดปากน้ำ ภาษีเจริญ) เมื่อหลวงพ่อดีดปากน้ำพบคุณยายครั้งแรก ท่านก็รับคุณยายเป็นศิษย์ และให้เข้าไปศึกษาวิชชาธรรมกายชั้นสูงในโรงงานทำวิชาทันที

ศึกษาวิชาธรรมกาย : ด้วยความวิริยะอุตสาหะ และความเป็นคนทำ
อะไรทำจริงของคุณยาย ทำให้ท่านศึกษาวิชา
ธรรมกายได้อย่างรวดเร็วและเชี่ยวชาญยิ่ง จนได้
รับความไว้วางใจให้เป็นหัวหน้าเวรในการทำวิชา
และได้รับคำชมจากหลวงพ่อดัดปากน้ำว่า “ลูกจันทร์นี้
หนึ่งไม่มีสอง”

สานต่อปณิธาน : ตั้งแต่เข้ามาอยู่ที่วัดปากน้ำ คุณยายทำวิชาอยู่ใน
โรงงานทำวิชากับหลวงพ่อดัดปากน้ำมาตลอด จน
กระทั่งเมื่อหลวงพ่อดัดปากน้ำใกล้จะมรณภาพ
ท่านได้มีคำสั่งสุดท้าย ให้ศิษย์ทุกคนช่วยกันเผยแผ่
วิชาธรรมกายของพระพุทธองค์ไปให้ทั่วโลก คุณ
ยายจึงตั้งใจอบรมสั่งสอนธรรมปฏิบัติวิชาธรรม
กายแก่ศิษยานุศิษย์อย่างเต็มที่ตลอดมา ด้วยความ
เคารพในคำสั่งของครูบาอาจารย์

พบศิษย์เอก : ปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๖ พระเดชพระคุณพระราช
ภาวนาวิสุทธิ์ (หลวงพ่อัมมชโย) เจ้าอาวาสวัด
พระธรรมกาย ซึ่งในขณะนั้นจบการศึกษาจากโรงเรียน

สวนกุหลาบวิทยาลัยและเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ได้มาฝึกธรรมปฏิบัติกับคุณยายอย่าง
ต่อเนื่อง ท่านเป็นผู้ที่มีความตั้งใจจริงและรักใน
การปฏิบัติธรรมมาก ทั้งยังมีผลการปฏิบัติธรรมที่ดี
เยี่ยม คุณยายจึงถ่ายทอดวิชาธรรมกายที่ศึกษา
มาจากหลวงพ่อดปากน้ำให้แก่ท่านอย่างเต็มที่
เมื่อเข้าถึงพระรัตนตรัยภายในและได้รับความสุข
จากการปฏิบัติธรรม ท่านก็ปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นได้
รับความสุขอย่างนั้นบ้าง จึงไปชักชวนเพื่อน ๆ นิสิต
ทั้งรุ่นพี่และรุ่นน้องในมหาวิทยาลัยเดียวกันมา
ปฏิบัติธรรมกับคุณยายเพิ่มจำนวนมากขึ้น
ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ คุณยายได้รวบรวมปัจจัยสร้าง
“บ้านธรรมประสิทธิ์” เป็นบ้านหลังเล็ก ๆ ใน
บริเวณวัดปากน้ำ ซึ่งมีพื้นที่มากขึ้นกว่าบ้านหลังเดิม
เพื่อรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมที่เพิ่มขึ้น

สร้างวัดพระธรรมกาย : ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เมื่อคุณยายอายุ ๖๑ ปี หลังจากทีหลงพ้อธัมมชโยบวชแล้ว มีคนมาปฏิบัติธรรมเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้บ้านธรรมประสิทธิ์ไม่สามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมได้ทั้งหมด คุณยายจึงได้รวบรวมคณะศิษย์มาสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรมแห่งใหม่ ให้ชื่อว่า “ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม” ซึ่งในภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดพระธรรมกาย”

ปี พ.ศ. ๒๕๑๔ เมื่อการสร้างกุฏิที่พักและศาลาปฏิบัติธรรมสำเร็จไปเป็นส่วนมากแล้ว คุณยายได้พาคณะศิษย์ย้ายจากบ้านธรรมประสิทธิ์ วัดปากน้ำภาษีเจริญ มาอยู่ที่วัดพระธรรมกาย ท่านทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาในการสร้างวัดเป็นอย่างมาก เป็นทั้งที่ปรึกษา และเป็นศูนย์รวมใจให้แก่หมู่คณะผู้บุกเบิกให้ทำงานสร้างบารมีร่วมกันอย่างมีความสุข นอกจากนี้คุณยายยัง

วางกฎระเบียบ และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ภายในวัด
อย่างรัดกุมตั้งแต่ต้น ทั้งยังคอยช่วยเหลือเรื่อง
ความเป็นอยู่ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ
งานทุกอย่าง

ในงานละเอียดคุณยายยังต้องนั่งสมาธิช่วยแก้ไข
ทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ กลั่นแกล้งที่ไม่ดีให้หมดไปจาก
หมู่คณะ และนั่งสมาธิตามสมบัติมาเพื่อใช้สร้างวัด
นับเป็นภาระหน้าที่ที่หนักมาก จนคุณยายล้มป่วย
อย่างหนัก แต่ด้วยปณิธานอันแน่วแน่ที่จะเผยแผ่วิชา
ธรรมกายตามคำสั่งของหลวงพ่อดอกน้ำ ทุกคน
ก็ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัดจนสำเร็จในราวปี พ.ศ.
๒๕๒๘

สร้างแม่พิมพ์ที่ดี : ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ตั้งแต่ยังอยู่ที่วัดปากน้ำจน
ได้มาสร้างวัดพระธรรมกาย คุณยายได้ปลูกฝังหมู่
คณะผู้บุกเบิกสร้างวัด ให้รักบุญ รักการสร้างความดี
โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้รักการปฏิบัติธรรม และหมั่น

ฝึกฝนให้เข้าถึงพระรัตนตรัยภายใน อันเป็นที่พึ่งที่
ระลึกที่แท้จริงของตนเอง และจะยังประโยชน์แก่
ชาวโลกได้ในภายภาคหน้า

นอกจากนั้นคุณยายยังเมตตาอบรมสั่งสอนให้ทุกคน
ได้รู้จักการครองตน ให้อยู่ในเส้นทางการสร้างบารมี
อย่างมั่นคง มีความสุขและบริสุทธิ์บริบูรณ์ยิ่ง ๆ ขึ้น
ไป อีกทั้งยังได้ให้คำแนะนำในงานหยาดต่าง ๆ ด้วย
เช่น สอนการดูแลความสะอาดเสนาสนะ การใช้
สมบัติพระศาสนาให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด
เป็นต้น

นับเป็นการสร้างแม่พิมพ์ที่ดีไว้เป็นแบบอย่างใน
พระพุทธศาสนา เพราะคณะผู้บุกเบิกสร้างวัดในยุค
นั้น ต่างทยอยบวชอุทิศชีวิตเป็นพระภิกษุ และ
ให้การอบรม สร้างทายาททางธรรมที่สมบูรณ์แบบ
เพื่อเผยแผ่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้า ต่อเนื่องมาอย่างไม่ขาดสายจนถึงปัจจุบัน

ขยายพื้นที่สร้างวัด : ภารกิจสำคัญที่หลวงพ่อรัญมชโย คุณยาย และ หม่มคณะรุ่นบุกเบิกได้ทำตลอดมา ควบคู่กับการสร้าง วัดตั้งแต่แรกเริ่ม คือ การอบรมสั่งสอน ปลุกฝัง ศีลธรรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้แก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป

เมื่ออบรมปลุกฝังศีลธรรมมากเข้า ผู้เข้าอบรมต่าง เห็นคุณค่าของธรรมะด้วยตนเอง จึงชักชวนญาติมิตร มาปฏิบัติธรรมเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งพื้นที่ ๑๙๖ ไร่ ไม่เพียงพอที่จะรองรับ จึงต้องขยายพื้นที่สร้างวัด ออกมาอีก ๒,๐๐๐ ไร่ และยังได้สร้างปูชนียสถานที่ สำคัญ คือ มหาธรรมกายเจดีย์ สภาธรรมกายสากล และมหาวิหารพระมงคลเทพมุนี เพื่อเป็นศูนย์รวมใจ และเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมที่สามารถรองรับผู้มา ปฏิบัติธรรมจำนวนมากที่หลั่งไหลมาอย่างไม่ขาดสาย ปัจจุบัน “วัดพระธรรมกาย” ปรากฏเด่น สง่างาม บนผืนแผ่นดินนี้ เป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติธรรม

ของพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศ และยังเป็นศูนย์รวมการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาสำหรับชาวพุทธทั่วโลก เพราะความทุ่มเทสร้างสรรค์งานของพระเดชพระคุณพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อัมมชโย) และด้วยความร่วมแรงร่วมใจของคณะพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และสาธุชนผู้ใญ่บุญทุกท่าน โดยมีบุคคลสำคัญยิ่งที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จทั้งหมดของวัดพระธรรมกาย คือ

คุณยายอาจารย์

มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง

คู่มือสมภาร

ปก	เมตตา สุวชิตวงศ์
จัดรูปเล่ม	เมตตา สุวชิตวงศ์
Acrobat	พระวุฑฒ์ สุวฑูตมิโก
วันที่พิมพ์	๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๕
จำนวนพิมพ์	จำนวน ๓๕,๐๐๐ เล่ม
จัดพิมพ์โดย	มูลนิธิธรรมกาย ๒๓/๒ หมู่ ๗ ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี ๑๒๑๒๐ โทร. ๐-๒๕๒๔-๐๒๕๗-๖๓
พิมพ์ที่	บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน) ๓๖/๓๖ ซอยวัดปรก ๒ ถ.เจริญกรุง ๕๗ แขวงทุ่งวัดดอน เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐ โทร. ๐-๒๖๗๕-๕๖๐๐